Ազգ
Azg armenian daily
4 ՅՈՒԼԻՍ 1997, ՈՒՐԲԱԹ #124 (1378)

Շեւարդնաձեն կմեկնի Վաշինգտոն

Նրան կհետեւի Ալիեւը

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 3 ՅՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ, ԵՐԵՎԱՆ-ՏԿ: Ինչպես նախապես հաղորդվել էր, օգոստոսի 1-ի Վաշինգտոնում կկայանա Բիլ Քլինթոնի հանդիպումը Հեյդար Ալիեւի հետ: Ադրբեջանում Մ. Նահանգների դեսպան Ռիչարդ Կոզլարիչի կարծիքով, հանդիպումը կարեւոր փայլ կլինի երկու երկրների միջեւ կապերի խորացման ճանապարհին: Ինչ վերաբերում է ամերիկահայ տարբեր շրջանակների բողոքին, Կոզլարիչն ասել է, թե հանդիպումն անկախ ամեն բանից կկայանա: Անդրադառնալով ղարաբաղյան հակամարտությանը, ամերիկացի դիվանագետը վկայակոչելով ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների դենվերյան հայտարարությունը, ընդգծել է Ղարաբաղի խնդրում շուտափույթ կարգավորման հանգելու Վաշինգտոնի ցանկությունը: Կոզլարիչը հաստատել է ղարաբաղյան հակամարտությունը խաղաղ ճանապարհով եւ լիսաբոնյան սկզբունքների շրջանակում լուծելու իր երկրի վճռականությունը:

Ալիեւից առաջ, հուլիսի 18-ին, Վաշինգտոն է մեկնելու Վրաստանի նախագահը: Սպիտակ տան բանբեր Մայք Մաքքըրին հաստատել է, որ Մ. Նահանգների նախագահն էդ. Շեւարդնաձեի հետ քննարկելու է երկկողմ հարաբերություններին առնչվող հարցեր:

ԱԶԳԱՅԻՆ

Հայ մտավորականությունը եւ ԼՂՀ իշխանությունները նախաձեռնում են խորհրդակցություն Ստեփանակերտում

Հայ ժողովուրդը Հայաստանում, Արցախում եւ Սփյուռքում ուշադրությամբ հետեւում է ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի շրջանակներում ղարաբաղյան հիմնահարցի կարգավորման դիվանագիտական ջանքերին: Այդ ջանքերի բնույթը եւ ուղղվածությունը համայն աշխարհի հայությանը ստիպում են լրջորեն տագնապել Արցախի ապագայով, դե ֆակտո կայացած ԼՂՀ պետականության օրինական շահերի պաշտպանությամբ: Ինքնորոշված ժողովրդի անկախ պետականությունը ձեռք է բերվել ոչ թե թղթի եւ բանակցությունների, այլ՝ պատմական Արցախի հայկական հողի համար մեր եղբայրների եւ որդիների թափված արյան գնով:

Մինչ այժմ մեր պատմության ամենապատասխանատու շրջաններում մեզ չի հաջողվել համախմբվել միասնական ազգային գաղափարախոսությամբ: Դրանով են բացատրվում այն ողբերգական կորուստները, որոնց հետեւանքով պատմական Հայաստանը՝ ինչպես շագրենի կաշի փոքրացել, պատմության ամեն մի նոր շրջափուլում կորցրել է իր հողերը: Այսօր պատմությունը չպետք է կրկնվի: Այսօր մենք իրավունք չունենք կրկնելու անցյալի սխալները: Հայրենիքի ճակատագրի նկատմամբ համազգային տագնապը բոլոր հասարակական եւ քաղաքական գործիչներից պահանջում է վեր կանգնել կուսակցական կրքերից ու քաղաքական նկրտումներից, ղեկավարվել միասնական նպատակների եւ խնդիրների գիտակցությամբ:

Հասկանալով այդ պատճառով հայ մտավորականության ներկայացուցչական խումբը՝ ԼՂՀ իշխանությունների հետ համատեղ, նախաձեռնել է 1997 թ. հուլիսի 6-ին Ստեփանակերտում կայանալիք Հայաստանի քաղաքական կուսակցությունների եւ հասարակական կազմակերպությունների խորհրդակցությունը՝ հայ-ադրբեջանական հարաբերությունների կարգավորման հարցում միջազգային դիվանագիտական ջանքերի գնահատման վերաբերյալ միասնական մոտեցումներ մշակելու նպատակով: Մենք կոչ ենք անում Հայաստանի քաղաքական կուսակցությունների եւ ազդեցիկ հասարակական կազմակերպությունների ղեկավարներին, հասարակական եւ քաղաքական հայտնի գործիչներին՝ բարի կամք դրսեւորել եւ Ստեփանակերտում կայանալիք խորհրդակցությունում անձնական մասնակցությամբ գործնականորեն հավաստել բարձրագույն ազգային շահերով առաջնորդվելու պատրաստակամությունը:

Մենք կարծում ենք, որ մասնակցությունը Ստեփանակերտի խորհրդակցությանը կդառնա Արցախի շուրջ համախմբվելու հարցում Հայաստանի բոլոր հասարակական-քաղաքական ուժերի պատրաստակամության փորձաքարը:

Ռոբերտ Ամիրխանյան	*Վլադիմիր Բախուդարյան*	*Գեւորգ Էմին*
Վարդան Հակոբյան	*Արմեն Սարգսյան*	*Դավիթ Մնդրակյան*
Լեւոն Աղալովյան	*Ռազմիկ Դավոյան*	*Լեոնիդ Խուրշուդյան*
Ռաֆիկ Մարտիրոսյան	*Սոս Սարգսյան*	*Հրաչիկ Սիմոնյան*
Գրիգոր Ավագյան	*Ֆրունզե Դովլաթյան*	*Սիլվա Կապուտիկյան*
Անահիտ Սահինյան	*Ֆադեյ Սարգսյան*	*Ռաֆայել Ղազարյան*

ՄՈՍԿՎԱ

Ալիեւն ու Ելցինը ստորագրեցին բարեկամության, համագործակցության եւ անվտանգության պայմանագիր

Ելցինը Պրիմակովին հանձնարարեց «ակտիվորեն զբաղվել Լեռնային Ղարաբաղի խնդրի լուծմամբ»

Պաշտոնական այցով Վաշինգտոն մեկնելուց մոտ 1 ամիս առաջ, Մոսկվայում Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի Հայաստան-Ռուսաստան Մեծ համաձայնագիրն ստորագրելուց շուրջ 2 ամիս առաջ Հեյդար Ալիեւը երեկ Կրեմլում Ռուսաստանի նախագահի հետ ստորագրեց 24 կետերից բաղկացած պայմանագիր, որը գոնե իր ծավալով եւ ընդգրկած հարցերի ընդգրկմամբ խիստ տպավորիչ էր: «Բարեկամության, համագործակցության եւ փոխադարձ անվտանգության բազային պայմանագիր» որակված այդ փաստաթուղթը նախատեսում է, օրինակ, կողմերից մեկի նկատմամբ ագրեսիայի դեպքում անվտանգության ապահովման փոխադարձ միջոցներ եւ կամ, ինչպես տեղեկացնում է Արմենպրեսը՝ հղում անելով ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ին կողմերից մեկի կարծիքով խաղաղությանը կամ նրա անվտանգությանը սպառնալիքի ստեղծման դեպքում Մոսկվան եւ Բաքուն կարող են դիմել մյուս կողմին՝ անհապաղ խորհրդատվական հանդիպման պահանջով: Միաժամանակ, ըստ պայմանագրի, կողմերը բացի անջատողականությունը իր բոլոր դրսեւորումներով դատապարտելուց՝ արգելակում եւ ընդհուպ կասեցնում են իրենց այնպիսի կազմակերպությունների ստեղծումը, որոնց գործունեությունը նպատակաուղղված է մյուս կողմի պետական ինքնիշխանության, անկախության դեմ: Այս կետը, ինչպես նշում է «Նոյյան Տապան» գործակալությունը, անմիջականորեն շաղկապված է Ադրբեջանի նախկին նախագահ Այազ Մութալիբովի անձի հետ, որ ներկա պահին գտնվում է Ռուսաստանի տարածքում: Պայմանագրում նշվում է նաեւ, որ Ադրբեջանն ու Ռուսաստանը մտադիր են համագործակցել տարածաշրջանային ամբողջականության եւ սահմանների անձեռնմխելիության ապահովման ոլորտում: Ավելին, ներկա պայմանագրով Ռուսաստանն ու Ադրբեջանը համաձայնություն են ձեռք բերում «որպես բարեկամական, իրավահավասար եւ ինքնիշխան պետություններ իրենց հարաբերությունները զարգացնելու ռազմավարական գործակցության եւ համակողմանի համագործակցության հիման վրա», միաժամանակ հրաժարվելով փոխադարձ ուժի կիրառումից եւ ներքին գործերին միջամտելուց, ճնշման ամեն տեսակից, այդ թվում 3-րդ կողմի միջոցով: Պայմանագիրը նախատեսում է նաեւ տնտեսական ոլորտի հարաբերություններ, մասնավորապես նավթի եւ բնական գազի վերամշակման, օգտագործման եւ արտահանման մարզում: Պայմանագիրը երաշխավորում է ազգային փոքրամասնություններին պատկանող անձանց մարդու իրավունքները, ինչպես նաեւ իրենց մշակույթը պահպանելու եւ զարգացնելու իրավունքը:

Տես էջ 8

Վեհափառը հանդիպեց մոսկվահայ համայնքին

Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Առաջինը Մոսկվայի Ս. Հարություն եկեղեցում փառք կարդալուց հետո այսօր ինքնաթիռով երեւան ուղեւորվեց Վնուկովո օդանավակայանից: Երեկ Գիտնականի տանը Վեհափառ հայրապետը հանդիպեց հայ համայնքին, որի վերնախավի ներկայացուցիչները նախորդ օրը ներկա էին «Մետրոպոլ» հյուրանոցում Վարդգես Արծրունու գլխավորությամբ բնմական խորհրդի կողմից Հայոց Վեհափառի եւ Ալեքսի Բ Պատրիարքի պատվին տված ընդունելությանը: Ի տարբերություն երկու տարի առաջ նույն առիթով տեղի ունեցած ընդունելության, բարձրաստիճան պետական պաշտոնյաներ այս անգամ փաստորեն չկային, բացառությամբ ՌԴ Սահմանադրական դատարանի նախագահ Մարատ Բաղլայի եւ նրա հայ գործընկեր Գագիկ Հարությունյանի: Չնայած դրան, իսկ գուցե դրա շնորհիվ, մթնոլորտը ջերմ էր եւ նույնիսկ ընտանեկան: Այստեղ կարելի էր տեսնել Արմեն Ջիգարխանյանին եւ Նատալյա Բելոխվոստիկովային, նկարիչ Ռուդոլֆ Խաչատրյանին, քանդակագործներ Սողոյանին եւ Նիկողոսյանին, Կոնստանտին Զատուլինին եւ Անդրանիկ Միհրանյանին, հոգեւորականների եւ գործարարների (այդ թվում «Լոգովազի» գլխավոր տնօրեն Դուբովին), հոչակավոր գիտնականների եւ նույնիսկ Լուիզ Մանուկյան-Սիմոնին, որն, ի դեպ, սփյուռքի միակ ներկայացուցիչը չէր:

Այցելության կազմակերպիչներից մեկի՝ Տիրան արքեպիսկոպոսի ծառայություններ, ճիշտ է, ռուսական ուղղափառ եկեղեցու կողմից, նշվեցին Ս. Ռադոնեժսկու շքանշանով, որ «Էջմիածնի գանձերի» ցուցահանդեսի բացման օրը նրան հանձնեց Ալեքսի Բ-ն: Մինչեւ օգոստոսի կեսերը Կրեմլի այցելուները հնարավորություն կունենան ծանոթանալու Էջմիածնից առաջին անգամ դուրս բերված ցուցադրությանը: Իհարկե, դա չի վերաբերում Հեյդար Ալիեւին, որը ցուցահանդեսի բացման օրը իջեւանեց կրեմլյան նստավայրում, որ մինչ Ալիեւը բնակվել են միայն Լի Պենը եւ Իսպանիայի թագավորը: Նա ուրիշ գործեր ուներ եւ հանդիպելու է ռուսաստանյան բոլոր խոշորագույն դեմքերին, այդ թվում Յուրի Լուժկովին: Չնայած նկել է առանց ատրպատականյան գանձերի, Ալիեւն առաջինն է ԱՊՀ երկրների առաջնորդներից, որ նման բարձրակարգ ընդունելության է արժանացել:

Ի դեպ, Յուրի Լուժկովի հետ կաթողիկոսի նախապես ծրագրված հանդիպումն այդպես էլ չկայացավ:

ԼՈՒՍԻՆԵ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆ
Մոսկվա

Հանձնաժողով Ղարաբաղի հարցով

3 ՅՈՒԼԻՍ, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: Ռուսաստանի խորհրդարանի վերին պալատի՝ Դաշնության խորհրդի նախագահ Եգոր Ստրոեւն Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւի հետ հանդիպելուց հետո լրագրողներին հայտնեց, որ իրենք համաձայնել են ԱՊՀ-ի միջխորհրդարանական վեհաժողովում հատուկ միասնական հանձնաժողով ստեղծել, որը կզբաղվի Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորման հարցերով: Այս հանձնաժողովի կազմի մեջ կմտնեն Ռուսաստանը, Բելառուսը, Ղազախստանը, Ղրղզստանը եւ Մոլդովան: Ստրոեւը նշեց, որ ռուսաստանյան պատգամավորները պատրաստակամությամբ կքննարկեն Ղարաբաղի հարցը տեղում, ինչպես ադրբեջանցի, այնպես էլ հայ գործընկերների հետ:

Պայթյուններ թուրքական գործարանում

3 ՅՈՒԼԻՍ, «ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ»: «Անատոլիա» թուրքական լրատվական գործակալության համաձայն՝ այսօր 6 մարդ է վիրավորվել եւ խուճապ է սկսվել այն պայթյունների հետեւանքով, որոնք տեղի են ունեցել երկրի կենտրոնում գտնվող Քիրիկկալե քաղաքի ռազմական գործարանում: Անվտանգության ուժերն ու հրշեջները չեն կարողանում մուտք գործել դեպքի վայրը: Տեղի պաշտոնյաները մտավախություն են արտահայտում, որ կրակը կարող է տարածվել եւ հասնել գլխավոր պահեստին, որի պայթյունը, մասնագետների վկայությամբ, կարող է ավերել քաղաքի կեսը:

Թուրքիայի ռազմական գործողությունները Հյուսիսային Իրաքում ծառայում են թուրք-իսրայելական առանցքի ձեւավորման նպատակին

ՀԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

Թուրքիայի ներքաղաքական կյանքում տեղի են ունենում լուրջ տեղաշարժեր: Պաշտոնից հրաժարվում է վարչապետ Էրբաքանը: Նախագահ Դեմիրելից երկրում նոր կառավարություն կազմելու հանձնարարական է ստանում Մեսութ Յըլմազը: Թեեւ վերջինիս հաջողվում է կարճ ժամանակահատվածում նոր կաբինետ ձեւավորել, բայց կառավարություն կազմելու այդ հանձնարարականը ավելորդ կրքեր է բորբոքում երկրում: Քաղաքական որոշ շրջանակներ դա պայմանավորում են բանակի անմիջական միջամտությամբ, որոշներն էլ իսլամական «Բարօրություն» կուսակցության հեռացումն իշխանությունից Թուրքիայի պայմաններում դիտարկում են որպես անհրաժեշտություն: Շիկանում է քաղաքական մթնոլորտը մեջլիսում: Սակայն դա չի խանգարում, որ թուրքական զինված ուժերը ռազմական գործողություններ վարեն Հյուսիսային Իրաքում: Թե երբ են ավարտվելու դրանք, հայտնի չէ: Պարզապես ասենք, որ զինված ուժերն այնտեղ էին ներխուժել մայիսի 14-ին: Պաշտոնական Անկարան ներխուժումը հերթական անգամ պատճառաբանել էր Իրաքի հյուսիսում Քրդստանի աշխատավորական կուսակցության (PKK-ի) հենակետերի առկայությամբ: Սա նոր պատճառաբանություն չէ: «Ազգը» ժամանակին անդրադառնալով այդ հարցին, կարծիք էր հայտնել, թե հենակետերի ոչնչացումը չի համապատասխանում Թուրքիայի շահերին: Ոչնչացնել դրանք նշանակում է թուրքական զինված ուժերին զրկել Հյուսիսային Իրաք ներխուժելու պատրվակից:

Ըստ ամենայնի, Անկարայից հուզում է ոչ այնքան PKK-ի հենակետերի ոչնչացումը, ինչքան ռազմական գործողությունների ծավալումը Հյուսիսային Իրաքում: Ահա թե ինչու այդ հենակետերը, չնայած թուրքական զինված ուժերի լայնածավալ ռազմական գործողություններին, որոնք պարբերաբար կրկնվում են 1992 թ. ի վեր, շարունակում են գոյատեւել:

Տես էջ 5

ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏ

Կաջակցի՞ ԵԱՀԿ-ն ԼՂՀ նախագահի ընտրությունների անցկացմանը

ԼՂՀ նախագահի սեպտեմբերի 1-ին կայանալիք ընտրությունների վերաբերյալ ԼՂՀ ԿԸՀ նախագահ Մուշեղ Օհանջանյանի օրերս արված հայտարարության մեջ նշվում է, որ Կենտրոնական հանձնաժողովը մոտ ժամանակներս կհաստատի նախագահի արտահերթ ընտրությունների նախապատրաստման եւ անցկացման հիմնական միջոցառումների օրացուցային պլանը: Ի տարբերություն նախորդ ընտրության, բավականին սեղմ ժամկետներ են սահմանված ընտրարշավն անցկացնելու համար, մասնավորապես, նախագահի թեկնածուների առաջադրման, պաշտպանման, գրանցման, ընտրողների հետ հանդիպման ժամկետները:

Համաձայն ԼՂՀ նախագահի ընտրությունների մասին ԼՂՀ օրենքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին օրենքի, հանրապետության նախագահի թեկնածուների առաջադրման համար անհրաժեշտ փաստաթղթերը պետք է ԿԸՀ ներկայացվեն ընտրության օրվանից ոչ շուտ, քան 27 օր առաջ եւ ոչ ուշ, քան 24 օր առաջ: Թեկնածուների առաջադրումը պաշտպանելը սկսվելու է ընտրությունից 22 օր առաջ եւ ավարտվելու է 12 օր առաջ: ԿԸՀ-ն առաջադրումը պաշտպանելու փաստաթղթերը ընդունելու է մինչեւ առաջադրումը պաշտպանելու ավարտը: Թեկնածուների գրանցումը սկսվելու է ընտրությունից 12 օր առաջ եւ ավարտվելու է ընտրությունից ոչ ուշ, քան 9 օր առաջ:

Ընտրված կհամարվի ԼՂՀ նախագահի այն թեկնածուն, որը կստանա թեկնածուների օգտին տրված ձայների կեսից ավելին: Այն դեպքում, երբ կքվեարկվի մեկ թեկնածու, նա կհամարվի ընտրված, երբ ստանա քվեարկության մասնակիցների ձայների կեսից ավելին: Երբ քվեարկվել են երկուսից ավելի թեկնածուներ եւ նրանցից որեւէ մեկը չի ստացել անհրաժեշտ ձայներ, ապա քվեարկությունից հետո 14-րդ օրը անցկացվում է քվեարկության երկրորդ փուլը, որին կարող են մասնակցել առավել ձայներ ստացած երկու թեկնածու: Երկրորդ փուլում ընտրված է համարվում առավել ձայներ հավաքած թեկնածուն:

Արտահերթ ընտրության արդյունքների մասին հաղորդագրությունը ԿԸՀ-ն կհրապարակի ոչ ուշ, քան հինգօրյա ժամկետում: Արտահերթ ընտրության միջոցով ընտրված ԼՂՀ նախագահը պաշտոնը կստանձնի ընտրությունից հետո յոթօրյա ժամկետում:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ շրջանային (քաղաքային) եւ տեղամասային ընտրական հանձնաժողովների կազմից է մեծապես կախված ընտրությունների նախապատրաստման եւ անցկացման աշխատանքների պատասխանատվությունը, ԿԸՀ-ն նախատեսել է ԼՂՀ շրջաններում եւ մայրաքաղաքում անցկացնել սեմինար-խորհրդակցություններ, կատարել հանձնաժողովի անդամների ամրացումներ:

ԼՂՀ-ում գիտակցում են նախագահի կայանալիք ընտրությունների քաղաքական կարեւորությունը եւ հույս են հայտնում, որ ԵԱՀԿ ղեկավարությունը զերծ մնալով կրկնակի ստանդարտներից, բարոյական եւ նյութական աջակցություն կցուցաբերի ղարաբաղյան թեկնածուների նկատմամբ ճիշտ այնպես, ինչպես դա արվեց Չեչնիայի նախագահի ընտրություններին մասնակցած թեկնածուների հանդեպ:

ՎԱՀՐԱՄ ԱՂԱՋԱՆՅԱՆ

ԱՍՈՒԼԻՍ

Հարկային տեսչության պետը չի վստահում իր տեսուչներին

Երեկ կայացավ հարկային տեսչության պետ Արտաշես Թումանյանի մամուլի ասուլիսը, որի սկզբում պրն Թումանյանը կրկին կարեւորեց ԶԼՄ-ների հետ հարաբերությունները, նշեց, որ հատկապես հարկային տեսչությունն իր աշխատանքը չի պատկերացնում առանց մամուլի եւ ակնկալում է նրա աջակցությունը: Խոսելով հարկային եկամուտներից, նա նշեց, որ կիսամյակը փակված է, բայց հաշվարկներն ամբողջացված չեն եւ կոնկրետ թվեր չի կարող նշել: 1997-ին պետական բյուջեով նախատեսված պլանային առաջադրանքը կատարված է եւ առաջին կիսամյակը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ 50 տոկոսի աճ է արձանագրել: Պրն Թումանյանն ասաց, որ միայն պետական տուրքի մասով աճ տեղի չի ունեցել, որը նույնիսկ նվազել է, քանի որ առկա են օրենսդրական պատճառներ: Դրանք կապելով տեղական ինքնակառավարման օրենքի հետ, նա նշեց, որ պետական տուրքի մեծ հատվածներ հայտնվել են տեղական բյուջեների կազմում, մասնավորապես նոտարական գրասենյակներից գանձվող հարկն ամբողջությամբ անցնում է տեղական բյուջեներ, իսկ բյուջեն պլանավորված էր առանց այդ ճշգրտման: Պրն Թումանյանը նշեց, որ հունիս ամսին ավելի շատ հարկեր են հավաքվել առեւտրի սպասարկումների ոլորտից, բյուջետային կիսամյակը լարված եւ դժվարին է եղել, որը առկա է նաեւ երկրորդ կիսամյակում, հատկապես հուլիս-սեպտեմբեր ամիսներին մեծ դժվարություններ են լինելու՝ պայմանավորված հարկային օրենսդրության փոփոխությամբ: Խոսելով ավելացված արժեքի հարկի մասին օրենքի փոփոխությունից, նա նշեց, որ ընդառաջելով հարկատուների շահերին, ամսվա մեջ երկու անգամ կանխավճար հավաքելու փոխարեն՝ այսուհետ ձեռնարկություններից ստացվում է այդ մուտքերը երեք ամիսը մեկ, ինչը հարկատուների համար ձեռնտու է, իսկ բյուջեի տեսանկյունից՝ ոչ, քանի որ ԱԱՀ-ի մուտքերը ստացվում են հոկտեմբերին, իսկ սա ամենամեծ հարկատեսակն է եւ բյուջեի հիմնական մուտքերն այդ հարկով են պայմանավորված: Խոսելով շահութահարկից, նա նշեց, որ եթե նախկին տեմպերը պահպանվեն, ապա դա կդիտվի հաջողություն, քանի որ ձեռնարկություններին հնարավորություն է

տրված նախկին վնասներն այս տարի դուրս գրել: Ակցիզային հարկի դրույքաչափերի փոփոխության վերաբերյալ պրն Թումանյանը կարծիք հայտնեց, որ ՄՎ-ի կողմից խիստ ռեժիմի ապահովման հետեւանքով լուրջ մուտքեր կլինեն, իսկ ներսում հավաքվող ակցիզային հարկից գալիք եռամսյակում մեծ ակնկալիքներ չկան, քանի որ ամենախոշոր հարկատուն՝ կոնյակի գործարանն ունի արտոնություն եւ իր պարտքերը մինչեւ տարվա վերջ պետք է փակի: Խոսելով կառավարության որոշմամբ ծխախոտի համար հաստատագրված հարկերից՝ ասվեց, որ այստեղ խնդիրը պետք է լուծել քանակի հաշվին: Ակցիզի մակարդակը ծխախոտի համար պակասել է, բայց քանի որ մաքսանենգ ճանապարհով հանրապետություն ծխախոտ չի մտնի, ապա այդ քանակի հաշվին բյուջեի մուտքերը կապահովվեն:

Անդրադառնալով հարկային օրենսդրության փոփոխություններին՝ նշվեց, որ հարկերի մասին եւ ավելացված արժեքի հարկի մասին օրենքներն ընդունված են, իսկ շահութահարկի, գույքահարկի, եկամտահարկի, հողի հարկի մասին օրենքների փոփոխությունները ԱԺ-ում կքննարկվեն սեպտեմբերին: Պրն Թումանյանն ընդգծեց, որ հարկային տեսչությունը պատրաստվում է աշխատանքային սկզբունքների որոշակի վերանայում, նվազագույնի են հասցվելու չարաշահումները, աշխատողների նկատմամբ լինելու է խստապահանջ եւ ՀՏ աշխատանքը դարձնելու է արդյունավետ:

Պատասխանելով լրագրողների հարցերին, նա նշեց, որ առեւտրի բնագավառում քառակուսի մետրի համար հաստատագրված հարկեր վերցնելը տրամաբանական եւ տնտեսապես արդարացված չէ: Այս կարգն անհավասար վիճակ է ստեղծում, որպես օրինակ նշեց, որ Թումանյան փողոցում գտնվող 30 քառ. մետր խանութն ամսական պետք է վճարի 35–45 հազար դրամ հաստատագրված հարկ, բայց նրա հարեւանությամբ գտնվող 60 քառ. մետր խանութը պարզ չէ, թե որքան է վճարելու: Այնուամենայնիվ կարծիք հայտնեց, որ այս կարգի վճարումները ժամանակավոր բնույթ են կրում եւ ունեն նաեւ դրական կողմ:

Մեր այն հարցին, թե առեւտրի եւ սպասարկման ոլորտներում ո՞ր օբյեկտներն են հիմնականում խուսափում հարկերից եւ հնարավո՞ր է արդյոք ԶԼՄ-ներին ընդհանրապես մի քանի տարով հարկերից ազատել, պրն Թումանյանը ասաց, որ անուններ, իհարկե, կարելի է նշել, բայց կա նաեւ անմեղության կանխավարկածի խնդիրը, այսինքն, եթե չես բռնել, որ փետրվարին տվյալ օբյեկտը խախտում է արել, բայց միեւնույն ժամանակ 5 ամիս շարունակ 5 հազար դրամ է հարկ մուծում եւ հարկային մարմինների հետ խոսելու ընթացքում խոստովանում է, որ միանգամից պատրաստ է 100 հազար վճարել, ակնհայտ է, որ այդ օբյեկտը խուսափել է հարկերից: «Անուններ տալու վերաբերյալ մի քիչ կմտածեմ», եւ նշեց, որ Սայաթ-Նովա փողոցում կա երկու ռեստորան, որ մինչեւ հունիս շատ քիչ գումարներ էին վճարում, ինչպես նաեւ Մաշտոցի փողոցում կան տեղակայված խանութներ, որոնք նույնպես հարկեր չէին մուծում: Խոսելով ԶԼՄ-ներին ընդհանրապես հարկերից ազատելու մասին, նա ասաց, որ լուրջ քայլեր արվել են, եւ նրանք ազատված են ԱԱՀ-ից: «Ինչո՞ւ պետք է մամուլը գտնվի տուրքազերծ գոտում, եւ ԱԱՀ-ից ազատվելն այդքան հեշտ չի կատարվել. ԱԺ-ում եւ կառավարությունում կային հակառակորդներ, դա ամենալուրջ հարկատեսակն է եւ դրանով մեծ առավելություն ենք տվել այդ բնագավառին: Ամեն ինչ չի, որ պետք է հարկերով լուծել: Կարելի է ունենալ 0 հարկ եւ մամուլը կրկին հայտնվի ծանր վիճակում»:

Պրն Թումանյանը անդրադառնալով հարկային տեսուչների աշխատանքին, նշեց, որ նրանք կապեր ունեն խանութների հետ, եւ «ես չեմ վստահում նաեւ նրանց», բայց «աշխատում եմ չվստահելով»: Վերջին մի քանի շաբաթում ՀՏ պետն անձամբ է շրջել խանութներ եւ, ըստ նրա, հունիս ամսին առավել խիստ են եղել եւ դա իր արդյունքն է տվել: Նա նշեց, որ 100 հայց կա դատարաններում, որ մոտ 3 մլրդ գույքի վաճառքի անհաջող փորձ է կատարվել:

Այն հարցին, թե «Արաքս-94» ֆիրման որքա՞ն հարկեր է մուծել, պրն Թումանյանը նշեց, որ այդ ֆիրման միայն հունիսին 1,3 մլն դոլարի հարկ է մուծել, ինչը նախորդ ամիսների համեմատ ամենամեծ գումարն է կազմել:

ԱՐԱՔՍ ՍԱՓԱՐՅԱՆ

«Անահիտ աստվածուհի» ոսկյա հուշադրամ՝ 25 հազար դրամ արժեքով

ՀՀ կենտրոնական բանկը 1997 թ. հուլիսի 5-ից շրջանառության մեջ սահմանափակ քանակով բաց է թողնում 25.000 դրամ անվանական արժեքով «Անահիտ աստվածուհի» ոսկյա հուշադրամ, որը ՀՀ տարածքում օրինական վճարամիջոց է եւ պարտադիր է ընդունման անվանական արժեքով ապրանքների, ծառայությունների եւ աշխատանքների դիմաց վճարումների

եւ բանկային հաշիվներին մուտքագրելու համար:

«Անահիտ աստվածուհի» հուշադրամը պատրաստված է 900 հարգի ոսկուց, կլոր է, 18 մմ տրամագծով եւ 4,3 գրամ քաշով:

Հուշադրամի դիմերեսի կենտրոնում պատկերված է Հայաստանի Հանրապետության զինանշանը, որից ներքեւ երկու տողով կա «25.000 դրամ» մակագրությունը: Շրջանագծով առկա է «Հայաստանի Հանրապետություն» մակագրությունը, որը մանրանախշերով բաժանված է թողարկման տարեթվից՝ «1997»:

Հուշադրամի դարձերեսի կենտրոնում պատկերված է Անահիտ աստվածուհու դիմաքանդակը՝ թեքված ձախ, շրջանագծով երկու հակառակ կողմերում կան մակագրություններ՝ «ԱՆԱՀԻՏ» եւ «ANAHIT», որոնք բաժանված են յոթական աստղերով:

Բոլոր ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք կարող են անվանական արժեքով ոսկե դրամներ ձեռք բերել ՀՀ կենտրոնական բանկում կամ ՀՀ տարածքում գործող բանկերում փոխանակման կամ համապատասխան հաշիվներից դուրս գրելու միջոցով:

Շրջանառության մեջ բաց թողնված ոսկե դրամները իրենց անվանական արժեքով հանդիսանում են ՀՀ կենտրոնական բանկի անվերապահ պարտավորությունը, եւ բոլոր ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք ցանկացած պահի կարող են նշված ոսկե դրամները անվանական արժեքով հանձնել ՀՀ կենտրոնական բանկ:

ՀՀ ԿԲ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ԲԱԺԻՆ

Հայ-վրաց-ռումինական եռակողմ համաձայնագիր՝ տրանսպորտի բնագավառում

ԵՐԵՎԱՆ, 3 ՀՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հայաստանի, Ռումինիայի եւ Վրաստանի տրանսպորտի նախարարությունների միջեւ հուլիսի 3-ին Երեւանում կնքվեց երկաթուղային եւ ավտոմոբիլային տրանսպորտի բնագավառում համագործակցության եռակողմ համաձայնագիր: Փաստաթուղթը ստորագրեցին Ռումինիայի տրանսպորտի նախարարության պետական քարտուղար Ադրին Մարինեսկուն, Վրաստանի տրանսպորտի փոխնախարար Ռեւազ Գեորգաձեն եւ ՀՀ տրանսպորտի նախարար Հենրիկ Քոչինյանը:

Ըստ համաձայնագրի, ռումինական Կոնստանցա եւ վրացական Փոթի նավահանգիստներով նախատեսվում է իրականացնել տրանսպորտային փոխադրումներ ինչպես երեք երկրների միջեւ, այնպես էլ տարանցիկ փոխադրումներ Անդրկովկասից Եվրոպա եւ Ռումինիայից Անդրկովկաս եւ Միջին Ասիայի ու Մերձավոր Արեւելքի երկրներ:

Պրն Ադրին Մարինեսկուն նշեց, որ կան բոլոր նախադրյալները, որպեսզի վերոհիշյալ նավահանգիստները դառնան Եվրոպա–Ասիա տարանցիկ փոխադրումների կենտրոններ: Այդ նավահանգիստներով եւ Հայաստանի ու Վրաստանի տարածքներով տրանզիտային փոխադրումներ կարող են իրականացնել նաեւ եվրոպական ու ասիական բոլոր շահագրգիռ երկրները: Ըստ Հ. Քոչինյանի, վերոհիշյալ համաձայնագիրը կնպաստի նաեւ երեք երկրների առեւտրական կապերի ընդլայնմանը, ապրանքաշրջանառության ծավալների կտրուկ աճին, զբոսաշրջիկության զարգացմանը ու մշակութային կապերի սերտացմանը:

Նույն օրը կնքվեցին նաեւ երկկողմ պայմանագրեր Հայաստանի ու Ռումինիայի միջեւ՝ օդային փոխադրումների, եւ Ռումինիայի ու Վրաստանի միջեւ՝ փոխադարձ համագործակցության վերաբերյալ:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակություն է տալիս
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ /հեռ. 521635
Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ /հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն /581841
Apple Macintosh
համակարգչային շարվածք
«Ազգ» թերթի
Ցրումը «Ազգին» պատկանիր է
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H.AVEDIKIAN /phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԱԶԳ

ընթացիկ

Ընդունված կարգի համաձայն, Էդ. Եգորյանի հետ հանդիպումը ես սկսեց առանց նախաբանի՝ լրագրողների հարցերով: Ի պատասխան այն հարցի, թե՞ ինչ կտա ՀՀՇ-ին Եգորյանի ընտրվելը կուսակցության նախագահի պաշտոնում, վերջինս պատասխանեց, որ իր ընտրվելը ինքնության կհաղորդի ՀՀՇ-ին և կուսակցությունը չի դառնա իշխանությունների կցորդը, գործիքը: Բացի նում է կայունների առտահանումը մեր երկրից: «Ես չեմ հասկանում, թե ինչպե՞ս կարելի է այդպիսի կուրսը հիմնավորել», ասաց Եգորյանը: Նա միաժամանակ նկատեց, որ «ՀՀՇ-ի համար պայքարը միջոց է երկիրը վերադարձնելու զարգացման ուղի»: Ըստ նրա, իր թեկնածության համառ մերժման պատճառը նաև դա է, քանի որ ցանկություն չկա վերադառնալու զարգացման ուղի: Ինչ վերաբերում է ՀՀ նախադրանց դերը մեծ չի եղել, պարզապես տեղական իշխանությունները և ոստիկանությունը ոչ պրոֆեսիոնալ խորհրդարանի ձևավորման վրա մեծ ազդեցություն ունեցան (հիշատակվեց «Շամիրամի» դերը): Բացի այդ: Ըստ Եգորյանի, ընդդիմությունը չկարողացավ միավորվել, մինչդեռ իշխանությունները պարտադրեցին, որ իրենց կողմից առաջադրված թեկնածուները միմյանց դեմ չդնեն իրենց թեկնածուրյանը սկսեց հարկեր հավաքել: Եգորյանը նշեց, որ հակակշիռները պետք է գործեն, պետք է աշխատեն ժողովրդավարության բոլոր ինստիտուտները:

Իսկ ինչ վերաբերում է Հայաստանում մարդու իրավունքների պաշտպանությանը, Եգորյանը նշեց, որ այն մեծ համակարգ է, որը չի կարող աշխատել առանց ժողովրդավարական ինստիտուտների կայացման, այդ թվում առանց ազատ մամուլի:

ՄԱՄՈՒԼԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱԿՈՒՄԲ

ՀՀՇ համագումարում երկրի քաղաքական կուրսի ընտրության հարցն է վճռվելու

Պնդում է Էդ. Եգորյանը, ավելացնելով, որ ՀՀ նախագահը փորձում է կուրսի փոփոխություն թույլ չտալ

Մամուլի ազգային ակումբի նախաձեռնած «Հրապարակ» թեմա» ծրագրի շրջանակներում հուլիսի 3-ին Արմենպրեսի մամուլի սրահում կայացավ լրագրողների հանդիպումը ԱԺ պետաիրավական հարցերի հանձնաժողովի նախագահ, ՀՀՇ վարչության անդամ, առաջիկա ՀՀՇ համագումարում կուսակցության նախագահի հավակնորդ Էդվարդ Եգորյանի հետ:

այդ: Քաղաքական դաշտի էական ընդլայնում տեղի կունենա: Բոլոր կուսակցությունների հետ լայն երկխոսության սկիզբը կդրվի: Դիրքորոշումների փոփոխություն կլինի նաև սփյուռքահայ կուսակցությունների նկատմամբ, և այնտեղ գործող բոլոր կառույցների համար համաձայնողական դաշտ կստեղծվի, որի արդյունքում կմիավորվի սփյուռքը: Ի պատասխան մեր՝ այն հարցին, ըստ որի արդյո՞ք Էդ. Եգորյանի համար գոյություն ունեն քաղաքական տաբուներ, ի մասնավորի ՀՀ նախագահը, որի հասցեին Եգորյանի կողմից չի հնչում որևէ մեղադրանք կամ քննադատություն, Եգորյանը նշեց, որ գլխավորը հնչել է, այն է՝ նախագահը պետք է թույլ տա, որ ՀՀՇ-ն կայանա որպես ինքնուրույն կազմակերպություն, նա փորձում է դա թույլ չտալ: Եգորյանը համաձայնվեց նաև լրագրողներից մեկի այն նկատառմանը, որ ՀՅԴ-ի կասեցումը ներքաղաքական պայքարը Հայաստանում վերածեց անձերի պայքարի և ավելացրեց, որ, այնուամենայնիվ, ներկա ՀՀՇ-ի պայքարն անձերի պայքար չէ, Եգորյանի պայքարը չէ: «Ըստ էության խոսքը քաղաքական կուրսի ընտրությանն է վերաբերում, այն կուրսի, որով պետք է ընթանա երկիրը, ընդգծեց Եգորյանը, ավելացնելով, որ իր համոզմամբ, իր դիտարկումների համաձայն մեր երկրում պետք է գործեն ժամանակակից արևմտյան հասարակական համակարգերը, որոնք պայմանականորեն զարգացել են և բավականին արդյունավետ են»: Մինչդեռ «այսօր Հայաստանում գործում և զարգանում է նոմենկլատուրային կապիտալիզմը, որը փորձանք է լինելու Հայաստանի համար», ընդգծեց Եգորյանը, նշելով, այսօրվա կուրսը արգելակում է կապիտալի մուտքը Հայաստան և խթագահի այն դրդմանը, թե Եգորյանն էլ մեղքի իր բաժինն ունի որոշ երևույթների առաջացման գործում, և ո՞ր մեղքի մասին է խոսքը, Եգորյանը նշեց, որ դա նախագահի կողմից բանեցված հնարք է, մանավանդ որ Տեր-Պետրոսյանը լրացուցիչ փաստարկներ չի նշել:

Լրագրողներից մեկը հարցրեց, թե հնարավո՞ր է արդյոք ՀՀՇ համագումարում ընտրությունների արդյունքների կեղծում, մանավանդ որ դրա համար արդեն փորձ է կուտակվել, և արդյո՞ք Էդ. Եգորյանը չի տեսնում իր սեփական մեղքը 1995 թ. խորհրդարանական ընտրություններում: Ի պատասխան Եգորյանը նշեց. «1995 թ. համար մեղքերս չեմ ընդունում»: Նա ավելացրեց, որ 1995 թ. խախտումներ եղել են, բայց թյունը: Լրագրողների հարցերին պատասխանելիս՝ Եգորյանը նշեց, որ ներկա Հայաստանի քաղաքական համակարգում «մարդիկ գնահատվում են ոչ թե գործով, այլ հավատարմությամբ»: Իսկ Վանո Սիրադեղյանի թեկնածության պաշտպանությամբ ՀՀ նախագահը քաղաքական կուրսի ընտրություն է կատարում: Ըստ Եգորյանի, Հայաստանի քաղաքական գործիչները հիմնականում առաջնորդվում են կեցության, այլ ոչ թե գիտակցության սկզբունքներով: Իսկ թե ՀՀՇ համագումարում նախագահի ընտրվելուց հետո ինքը ինչ քայլեր կանի, կհայտարարի միայն համագումարից հետո, սակայն ակնհայտ է, որ «ես իմ բնավորությամբ կլասիկ ընդդիմադիր լինել չեմ կարող», թեպետ գոյություն ունեն «այլ տարբերակի» շուրջ ծրագրեր:

Իսկ ինչպե՞ս է գնահատում Եգորյանը ներկա վարչապետի գործունեությունը վերջինիս 100 օր լրանալու նախաշեմին: ԱԺ պետաիրավական հանձնաժողովի նախագահը նկատեց, որ ինքն անձամբ Քոչարյանին լավ է վերաբերվում, սակայն նրա համար դժվար է լինելու: Եգորյանը մտավախություն հայտնեց, որ Քոչարյանը փորձում է իրադրությունը ստեղծել միայն կառավարական լծակներով: Բացի այդ, Եգորյանը նկատեց, որ ինքը կխնդրի զգույշ աշխատել, որպեսզի Ղարաբաղ–Հայաստան հակադրություն չստեղծվի, քանի որ նման մոտեցումը առաջանում է կոնկրետ երևույթներ քողարկելու համար, ի մասնավորի, հասկանալու այն ժամանակ, երբ Քոչարյանի:

Դառնալով վերադառնալով առաջիկա համագումարում ակնկալվող արդյունքներին, Եգորյանը նշեց, որ ճնշումը էական դեր կարող է խաղալ, մինչդեռ այս համագումարում ՀՀՇ-ի ապագայի հարցն է որոշվում. «1995 թ. հետո ՀՀՇ-ն սովոր է ծա՞ռ միայն լինել նախագահի հետ»: Եվ հիմա, առաջին անգամ ՀՀՇ-ն փորձում է չհամաձայնվել Տեր-Պետրոսյանի հետ, մինչև անգամ հակադրվել նրան:

Այստեղ մենք հարկ համարեցինք ճշտում մտցնել, հիշեցնելով ՀՀՇ-ի 2 հիմնական (ԱԺՄ-ի և «Ազգային առաջադիմության») հակադրությունը Տեր-Պետրոսյանին, ինչի արդյունքում ստեղծվեցին հիշյալ կուսակցությունները: Իսկ ի պատասխան մեր այն հարցին, թե ինչպե՞ս է ՀՀՇ-ն ազդելու քաղաքական կուրսի փոփոխության վրա, երբ չունի գործադիր լծակներ, իսկ կուսակցությունների համար նախատեսված քաղաքական դաշտը Հայաստանում խիստ սահմանափակ է, Եգորյանը նկատեց, որ ՀՀՇ-ն ԱԺ-ում լուրջ ներկայություն ունի:

Ի պատասխան այն հարցի, թե «Ղարաբաղ» կոմիտեի անդամներից ովքե՞ր են իրեն աջակցում, Եգորյանը նշեց, որ վաղուց արդեն ժամանակն է հաղթահարելու «Ղարաբաղ» կոմիտեի կոմպլեքսը: Իսկ հիմնական աջակցողներից են Շիրակի փոխմարզպետ Պետրոս Մակեյանը, արդյունաբերության նախկին նախարար Արմեն Կիրակոսյանը, Նախիջի երջանիկ ՀՀՇ-ի նախագահը: Իսկ ՀՀՇ առաջիկա համագումարում ամենաշատ կարևոր է, որ ՀՀՇ-ն կարողանա հաղթահարել իրեն ուղղված սպառնալիքները և ինքնուրույն որոշի իր ապագան, ընդգծեց Էդ. Եգորյանը:

ՆԱՐԻՆԵ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

«ԴՐՈ»

Վճիռը թողնել անփոփոխ

Հուլիսի 3-ին Գերագույն դատարանի վճռաբեկ ատյանում «Դրո» գործի քննությանը մասնակցող պետական մեղադրող Արամ Աստաֆյանն ընթերցեց իր մեղադրական ճառը: 18 րոպե տևած մեղադրական ճառում պրն. Աստաֆյանն, իհարկե, չէր կարող խոսել 11 ամբաստանյալների մասին և, իրավամբ, նրանց մի մասին, այդ թվում նաև Հրանտ Մարգարյանին, չհիշեց: Պետական մեղադրողի ասելիքը հիմնականում վերաբերում էր երեք մահապատիժներին, որից հետո ընդհանրացնելով ասելիքը, պրն. Աստաֆյանը գտավ, որ «Դրո» գործը քննող դատական կոլեգիայի կողմից ապացույցները ճիշտ են գնահատվել, դատավճիռը հիմնավորված է և պետք է անփոփոխ թողնել:

Հիշեցնենք, որ գործով մասնակցող փաստաբանները վճռաբեկ ատյանում նույնպես բավականին հիմնավոր վերլուծություն էին կատարել, նույնիսկ նոր ապացույցներ էին մեջտեղ բերվել: Նույնն ակնկալվում էր նաև մեղադրող կողմից և, բնականաբար, պետական մեղադրողի «համառոտագրությունը» նրանց չէր կարող բավարարել: Ինչևէ, պրն. Աստաֆյանի ճառից հետո նախագահողը հայտարարեց, թե անցնում են խորհրդակցական սենյակ՝ վճռահանման, միաժամանակ չբացառելով վճռի ընթերցումը օրվա վերջում կամ այսօր: «Դրո» գործի ավարտին սպասենք այսօր: Մ. Գ.

Մարդու իրավունքների նոր ձեռնարկ

Այս օրերին Ժնևում ընթանում է մարդու իրավունքների պաշտպանությանը հետամուտ միջազգային կազմակերպությունների 3-րդ հանդիպումը որի նպատակն է ստեղծել կանոնագիրք: Մարդու իրավունքների և փախստականների վերաբերյալ միջազգային չափանիշների ձեռնարկ ոչ կառավարական կազմակերպությունների համար: ԱՄՀ երկրներից զեկույցով («Հաղորդակցվելու և կարծիքներ արտահայտելու ազատություն») հանդես է գալիս Հայաստանի ժողովրդավարության և մարդու իրավունքների կենտրոնի տնօրեն Վ. Կարմիրշալյանը: Զեկույցներ պատրաստող սակավաթիվ կազմակերպությունների շարքում են Միջազգային համաներումը, Բաց հասարակության ինստիտուտը, Իրավաբանների միջազգային հանձնաժողովը, եկեղեցիների համաշխարհային խորհուրդը, Մարդու իրավունքների պաշտպանության միջազգային կազմակերպությունը: Զեկույցներում արծարծվում են հետևյալ խնդիրները. պետականազուրկ լինելը և քաղաքացիությունը, զինված հակամարտության դեմքերը, խտրականության ժխտումը, փոքրամասնությունների իրավունքների պահպանումը, տեղահանման ազատությունը, մարդկանց փոխանակումը, աշխատանքի, ապավինելու, արդարադատության իրավունքները: Աշխատանքային խմբի հաջորդ հանդիպումը տեղի կունենա աշնանը, որից հետո ձեռնարկը կիդվի հաստատերերին: Ա. Գ.

Հացի քաշն՝ ընդմիշտ հայկական առանձնահատուկ՞

Գների բարձրացման, «կենսամակարդակի բարելավման» մի գալար էլ հաղթահարեցինք. հացի գինը վերջապես համապատասխանեցրինք միջազգային համարժեքին՝ հաշվի առնելով դրամի արժեզրկումը: Ինչպես միշտ, դա արեցինք միակողմանի՝ ելնելով բացառապես արտադրողի շահերից (ծիծաղելի կլիներ, եթե մտահոգվեինք նաև սպառողի շահերով. ասենք, դրամի արժեզրկմանը համապատասխան բարձրացնեինք քաղաքացիների նպաստները, կենսաթոշակները, պետության կողմից վճարվող աշխատավարձերը, դրամի «արժևորմանը» կամ համաշխարհային շուկայում այլուրի գների անկմանը համապատասխան իջեցնեինք հացի գինը): Այսպիսով, մինչև գնաճի հաջորդ «կարգավորումը» սպիտակ հացի մեկ կիլոգրամը կգնենք 200 դրամով, որ իրականում ոչ թե 200 է, այլ նվազագույնը 220: Այն պարզ պատճառով, որ հացի քաշը նախկինի պես մոտավոր է՝ 1 կիլոգրամանոց հացն իր դրոշմվածությամբ արժեքին զիջում

է նվազագույնը 100 գրամով: Կարելի է, իհարկե, օրինակներ բերել քաղաքի կենտրոնում տեղադրված «Եռհացաղի» 5 խանութներում կատարածս, այսպես ասած, ստուգայցի արդյունքներից, սակայն կարծում եմ, կարիք չկա. բոլորս ամեն օր հաց ենք գնում և ինքներս կարող ենք դատել հացի իրական և ենթադրվող քաշերի հարաբերակցության մասին: Սա հրաշալի գիտեն նաև հաց արտադրողները և արդարացնում էլ ունեն. նոր թխված (տաք) վիճակում հացը ծանր է, և համապատասխանում է նախատեսվածին: Սառելուն զուգահեռ, սակայն, ջուրը գոլորշիանում է, հացի քաշն, ավաղ, նվազում: Կան նաև «հարակից» բացատրություններ. բանվորների աշխատավարձերը ցածր են, ընտանիք պահելու համար անբավարար: Ուստի, հացի գործարանների ղեկավարությունը ստիպված է մասերի արանքով նայել սեփական ընտանիքը, մերձավորներին և հարևաններին հացով բավարարելու իրենց աշխատակիցների նախաձեռնությանը, որի հիմքում, հասկանալի է, այլուրի խնայողությունն է իրացվող հացի քաշի հաշվին:

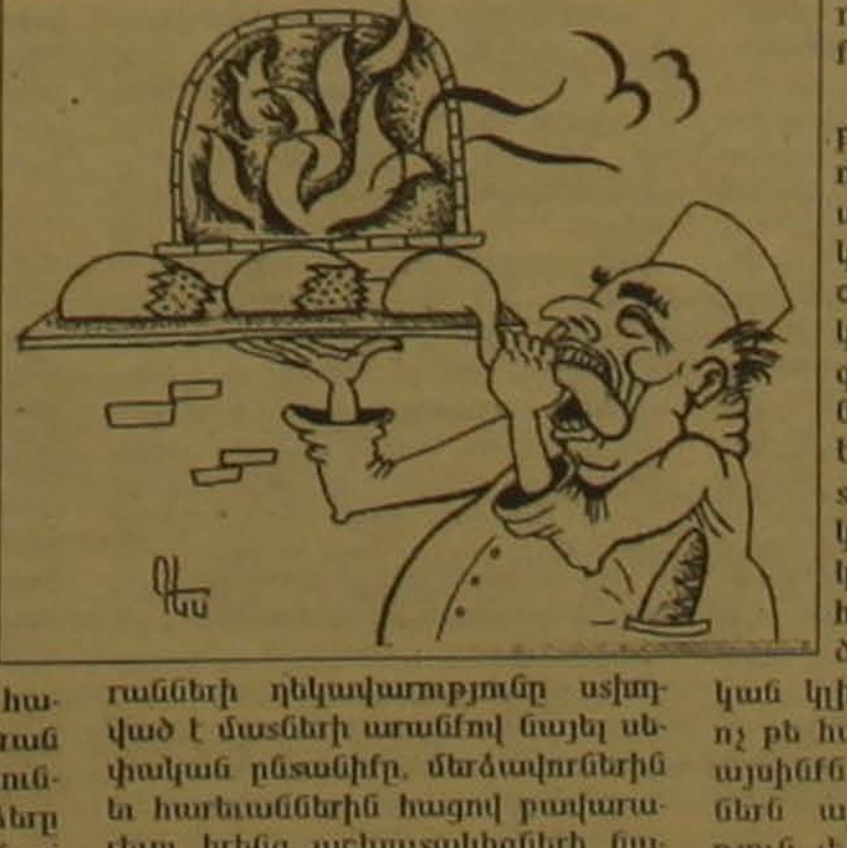

Հացի բանկացման հերթական փուլը դիտարկելով որպես «օբյեկտիվ» անխուսափելիություն՝ սոցիալական «բարեփոխումների» շրջանակում, սպառողը, կարծում ենք, իրավունք ունի գոնե վճարել հացի այն քանակի համար, որ գնում է: Եթե հացի կշռի համապատասխանեցումը գնացուցակով նախատեսվածին ոչ մի կերպ հնարավոր չէ ապահովել (ինչը խիստ կասկածելի է), ապա տրամաբանական կլիներ, եթե այն վաճառվեր ոչ թե հատավաճառով, այլ քաշով, այսինքն կշեռքով, բայց կշեռքներն այսօր նույնիսկ փաստաթղթություն չեն ներշնչում: Սակայն այսօր բոլոր հացի խանութներում կշեռքներ տեղադրելը, թերևս, բարդությունների հետ է կապված, մյուս կողմից կշռելու «գործընթացը» զգալիորեն կսահմանափակի քաղաքացիների սպասարկման արագությունը: Ուրեմն, ի՞նչ անել: Լավագույն ելքը, կարծում ենք, իրերն իրենց անուններով կոչելն է՝ գնացուցակին իրականությանը համապատասխանեցնելը. 800 գրամանոց հացը համարել 800 գրամանոց, 400 գրամանոցը՝ 400 գրամանոց՝ գնի համապատասխան փոփոխությամբ: Հետաքրքիր է, ի՞նչ են մտածում այդ մասին գյուղնախարարության հացամթերման վարչության պաշտոնյաները, պետական այս ատյանի հիմնարար դիրքորոշումը՝ «Հայաստանում հացի գները ազատականացված են 1995 թվականի հունիսի 1-ից», արդարացնո՞ւմ են հացի գների և քաշի անհամապատասխանությունը:

ԼՈՒՍԻՆԵ [illegible]

ԱԶԳ

Ներքին կյանք

1994-ին սեփականաշնորհման համազգային ընդգրկում ալիքի տակ, ի թիվս այլոց, հայտնվեց նաեւ «Հայարդնախագիծ» ինստիտուտը, որը դառնալով փակ բաժնետիրական ընկերություն, սեփականաշնորհման հեղինակների մտահղացմամբ, կոլեկտիվին ընծեռեց իր ընդհանուր բաժնեմասի 20 տոկոսը տնօրինելու «երջանկությունը»: Սեփականատեր դառնալու հնարավորությունը, իհարկե, խանդավառություն առաջացրեց ինստիտուտի աշխատակիցների (իմա՝ բաժնետերերի) շրջանում, որոնք իրավացիորեն այն համոզմունքին էին, որ վերջապես կկարողանան սեփական հայեցողությամբ լուծել իրենց ցավոտ պրոբլեմները: Իսկ որ դրանք առ-

ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐ

«Էքսպերիմենտ» «Հայարդնախագծում»

Որի կրքերը չեն հանդարտվում արդեն երկու ամիս

կա էին եւ ոչ չէին, դժվար չէր տեսնել:

«Հայարդնախագիծ» ինստիտուտում վերջին 19 տարիներին անփոփոխ տնօրեն էր Սելքոն Փեշիմալջյանը, սակայն, ինստիտուտի աշխատակիցների պնդմամբ, վերջին 1-2 տարիներին տնօրենի գործելակերպի մեջ ակնհայտ թերացումներ էին ի հայտ եկել: 1996 թ. մայիսին ինստիտուտի վերստուգիչ հանձնաժողովը արձանագրում է այն խախտումները, որ կատարվել էին տնօրենի թույլտվությամբ: Պարզվում է, որ ինստիտուտի արտադրական տարածքները օրենքով որոշվածից ցածր գներով վարձակալության են հանձնվել մի շարք կազմակերպությունների, առանց կոլեկտիվի իմացության, չնչին գներով վաճառվել են ինստիտուտի ավտոպարկը կազմող ավտոմեքենաներն ու հորատող մեքենաները, առաջացել է օգտագործած էլեկտրաէներգիային անհամապատասխան պարտք, ուռճացվել են ինստիտուտի ադմինիստրացիայի աշխատակիցների աշխատավարձերը, մինչդեռ բուն անձնակազմը զրկված է եղել դրանից 10-11 ամիս:

Բացի այդ, ինստիտուտի աշխատակիցները խիստ վրդովված էին, որ չնայած 1994-ին 20 տոկոս սեփականաշնորհման ենթարկվեցին նախարարության ենթակայության տակ գտնվող երեք ինստիտուտներն էլ՝ «Հայպետնախագիծ», «Հայինժնախագիծ» եւ «Հայարդնախագիծ», այնուհետեւ երեքն էլ ընդգրկվեցին լրիվ սեփականաշնորհման ցուցակներում, սակայն պարզվեց, որ վերջինը դուրս է մնացել այդ ծրագրից անհայտ պատճառներով, չնայած ներկայացված էին բոլոր անհրաժեշտ փաստաթղթերն ու տվյալները: Խախտումների բացահայտումից անմիջապես հետո տեղի է ունենում կոլեկտիվի լիազոր ներկայացուցիչների ժողով, որտեղ ընդունված փաստաթղթով ՀՀ քաղաքաշինության նախարար Ֆ. Փիրումյանի ուշադրությունն է հրավիրվում կատարված անօրինականությունների եւ պետությանը հասցված մեծ չափերի վնասի վրա: Սակայն նախարարության եւ անձամբ նախարարի կողմից ոչ մի արձագանք չի ստացվում: Միայն դեկտեմբերին կոլեկտիվի հաջորդ ժողովի նախօրեին պրն Փիրումյանը այցելում է ինստիտուտ, որտեղ քննարկվում է ժողովի օրակարգ մտած բաժնետերերի նոր խորհրդի ընտրության հարցը: Քննարկվում է նաեւ ժողովի օրակարգի «Հայարդնախագիծ» ՓԲԸ-ի կանոնադրությունը «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքին համաձայնեցնելու հարցը, քանզի ըստ այդ օրենքի, մինչեւ դեկտեմբերի 31-ը այդ հարցը չլուծած ձեռնարկություններին սպառնում էր բոլոր փաստաթղթերի անվավեր ճանաչումը: Սակայն ՀՀ քաղաքաշինության նախարար Ֆ. Փիրումյանը հանգստացնում է անհանգստացած աշխատողներին, միաժամանակ ասելով, որ 20 տոկոս անհատույց մասնակի սեփականաշնորհված ձեռնարկությունների վրա այդ օրենքը չի տարածվում, ուստի եւ նման հարց չի կարելի մտցնել օրակարգ:

Դեկտեմբերի 20-ի ժողովում ընտրված 10 հոգանոց նոր խորհրդի կազմում 4 անդամներ, ըստ օրենքի, ներկայացնում են 20 տոկոսի սեփականատիրոջը՝ կոլեկտիվին, իսկ 6-ը՝ 80 տոկոսի տնօրենին՝ պետությանը՝ ի դեմս քաղաքաշինության նախարարության: Նախարարի համաձայնությամբ պետական 6 ներկայացուցիչներից 4-ը երաշխավորվում է կոլեկտիվի կողմից, այսպիսով՝ խորհրդում կոլեկտիվի ներկայացուցիչների թիվը հասնում է 8: Ինչպես «Ազգի» թղթակցի հետ ունեցած հարցազրույցում նշեց պրն Փիրումյանը, ինստիտուտի աշխատակիցներից պետական ներկայացուցիչ ընտրված 4 անդամներին նա հորդորում է «ամենից առաջ ներկայացնել պետության շահերը»:

Իսկ օրակարգում արդեն նոր տնօրենի ընտրության հարցն էր: Պրն. Փիրումյանի առաջարկությամբ որոշվում է անցկացնել բաց մրցույթ, որի պայմանները տպագրվում են «Հայաստանի Հանրապետութիւն» օրաթերթում, որին հետեւում է «Հայարդնախագիծ» ՓԲԸ-ի իրավաբանի նամակը բաժնետերերի խորհրդի նախագահին, ուր նշվում է, որ նման եղանակով տնօրենի ընտրությունն անօրինական է: Ամեն դեպքում մրցույթը կայանում է, եւ ընտրությունների վերջին փուլում ցուցակի մեջ մնում են 2 թեկնածուներ՝ խորհրդի եւ նախարարի կարծիքով լավագույն ծրագիր ներկայացրած Ֆելիքս Ղազարյան եւ ԱԺ պատգամավոր, մասնագիտությամբ ճարտարապետ Արամ Բաբաջանյան: Չնայած նախարարի հորդորներին՝ ընտրելու Ա. Բաբաջանյանին, խորհրդի անդամները կատարում են այլ ընտրություն: Մրցույթի հաղթող է ճանաչվում Ֆելիքս Ղազարյանը, որի հետ էլ 3 ամսով պայմանագիր է կնքվում:

Մեկ շաբաթ անց նախարարի հրամանով, ըստ որի՝ «Հայարդնախագիծ» ՓԲԸ-ի աշխատանքներում դրական տեղաշարժեր են նկատվում, սակայն նկատի ունենալով, որ խորհրդի ձեռնարկած միջոցներով բարեփոխումները դանդաղ են ընթանում եւ ընկերությունը դեռեւս գտնվում է ֆինանսատնտեսական ոչ բարվոք վիճակում, խորհրդի աշխատանքն առավել արդյունավետ դարձնելու» նպատակով՝ փոխել խորհրդում պետական բաժնեմասը ներկայացնող 4 անդամներին: Խորհրդի անդամները վրդովված այս հրամանից, նախարարին են ներկայացնում խորհրդի 4 ամսվա աշխատանքի ընթացքում կատարված տեղաշարժերը. գրանցվել է 14,2 մլն դրամի (այդ թիվն այժմ դարձել է 21,6 մլն) նախագծային աշխատանքների ծավալի աճ, աշխատավարձի պարտքերի կրճատում եւ այլն, խնդրելով վերականգնել խորհրդի կազմը: Սակայն, նախարարը անհողդողդ էր: Այն հարցին, թե արդյո՞ք խորհրդի կազմում նախարարության ներկայացուցիչներին փոխելը չի հակասում ԲԸ մասին օրենքին, նախարարը պատասխանեց, որ «կարող եմ նրանց փոխել նույնիսկ ամեն օր, ամեն ժամ, եթե չեն բավարարում իմ պահանջները»: Պնդելով իր տեսակետը, որ Բաբաջանյանին ինստիտուտի տնօրենի պաշտոնում տեսնելը պայմանավորված է նրա լայն կապերով եւ այն առավելությամբ, որը ընծեռում է ԱԺ պատգամավորի վկայականը, նախարարն ավելացրեց, որ ինստիտուտում ճահճացում է նկատվում եւ «ներարկված արյունը կօգներ միայն»: Ինչպես հիշում են ինստիտուտում, նախարարն իր ընտրությանն աջակցող այս եւ նման փաստարկները ներկայացնելուց հետո ավելացրել է, որ կարելի է «դրսից» մարդ նշանակել, եւ «էքսպերիմենտ» անել, վստահ, որ այն կհաջողի: Լայն կապեր եւ պատգամավորի վկայական ունենալն իրոք կարեւոր է այժմյան խառը ժամանակներում եւ այս առումով թերեւս կարելի է համաձայնվել նախարարի հետ: Թեպետ հասկանալի է նաեւ ինստիտուտի աշխատակիցների այն մտավախությունը, թե «լիակատար սեփականաշնորհման ուղին բռնած ինստիտուտի համար ձեռնտու չէ դրսից բերված տնօրեն ունենալը, քանի որ նա բաժնետեր չի լինելու, հետեւաբար նրա տնօրենությունը ժամանակավոր բնույթ է կրելու, եւ վստահ չենք, որ այդ ժամանակամիջոցը նա չի օգտագործի հօգուտ իր անձնական շահերի»:

Մեր զրույցում նախարարը բազմիցս նշեց իր շահագրգռվածությունը շուտափույթ լուծելու նախարարության ենթակայության տակ գտնվող ինստիտուտում առաջացած «փակուղային» իրավիճակը, ավելացնելով նաեւ, որ «քաղաքաշինության նախարարությունն իրեն հետաքրքրող լուրջ խնդիր, ցավոք, «Հայարդնախագծում» չունի, քանի որ ինստիտուտն այժմ չի կատարում պետական նշանակության խնդիրներ»: Սակայն, սրանում, կարծում ենք, մեղքի իր բաժինն ունի նաեւ ինքը՝ նախարարը, քանի որ դժգոհ լինելով գործադիր տնօրենի ընտրություններից, այնուամենայնիվ, ընդհանուր շահերից ելնելով պետք է աջակցեր ինստիտուտի օրինականորեն ընտրված ղեկավարությանը: Դա, սակայն, տեղի չունեցավ, եւ ինչպես խորհրդի անդամներն են հիշում, նախարարը նույնիսկ խոստացավ ոչնչով չօգնել նախագծային պատվերների ձեռքբերման հարցում, եւ մինչեւ այժմ ինստիտուտի ղեկավարությունը միայն սեփական ուժերին է ապավինում: Բացի այդ, նախարարը փաստացի կերպով հասկացրել է, որ չի ճանաչում նոր տնօրենին, որն ի հայտ է եկել նրա հետագա գործողություններում: Այնուամենայնիվ, ինչպիսի՞ լուծումներ կարելի էր գտնել այս բարդ իրավիճակում:

«Փակուղային» իրավիճակից դուրս գալու ճանապարհների մասին խոսելիս, նախարար պրն Փիրումյանը նշեց, որ նման իրավիճակը թելադրում է իրենց անցնել «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքին, ըստ որի 10 տոկոս բաժնեմասը ենթադրում է խորհրդում 1 ձայն, այսինքն՝ հուլիսի 2-ին ծրագրված բաժնետերերի ժողովում, եթե բաժնետերերի անմիջական քվեարկությամբ չլուծվեր խորհրդի նոր կազմի հարցը, ապա պետական բաժնեմասի 80 տոկոսը (8 ձայն) թույլ կտար նախարարին միանձնյա լուծել այս հարցը:

Այս մտավախությունն էլ ստիպեց ՓԲԸ-ի բաժնետերերին հուլիսի 2-ին ցուցապաստառներով ինստիտուտի դռների մոտ դիմավորել ՀՀ քաղաքաշինության նախարար Ֆ. Փիրումյանին եւ նախարարության 6 աշխատակիցներին, որոնք համատեղում են այժմ նաեւ խորհրդի անդամի աշխատանքը: Ինչպես եւ սպասվում էր, բաժնետերերը բոյկոտեցին ընդհանուր ժողովը, քանի որ նրանք «լավ էին հասկացել նախարարի մտահղացումները», ըստ որոնց վերջինս ցանկանում է «կատարել առանձին մարդկանց «երազանքները»՝ «Հայարդնախագիծ» ՓԲԸ շենքը ազատել կոլեկտիվից եւ լուծել տնօրինման հարցը»: Ստեղծված իրավիճակը թելադրում էր մեկ քայլ միայն՝ կլոր սեղանի շուրջ քննարկել առճակատումը դադարեցնելու եւ լուծում գտնելու ուղիները:

4 ժամ տեւած երկարատեւ քննարկումները ափսոսանքի դառը զգացում առաջացրեցին նաեւ. եթե հնարավոր էր պարզել երկու լիցքավորված բեւեռներն էլ, ապա ի՞նչն էր պատճառը, որ դա այսչափ ձգձգվեց՝ երկուստեք խլելով նյարդեր եւ ժամանակ: Քաղաքաշինության նախարարը կրկին հավաստիացրեց, որ իր նպատակը չէ խոչընդոտել ինստիտուտի աշխատանքները եւ որպես 80 տոկոս բաժնեմասի սեփականատեր իրեն վերապահեց խնդրի լուծման 2 տարբերակի առաջադրումը.

1. ՓԲԸ խորհուրդն այլեւս չի գործելու, նրա իրավասությունները փոխանցվելու են գործադիր տնօրենին, որը ՓԲԸ-ի հետ կնքած պայմանագրով 3 ամիսը լրանալուց հետո՝ օգոստոսի 12-ին, բաժնետերերի ընդհանուր ժողովում կներկայացնի հաշվետվություն, որը գնահատականի կարժանանա եւ ըստ այդմ վճիռ կկայացվի:

2. Խորհուրդը՝ համալրված նոր անդամներով, շարունակում է աշխատել, եւ եթե մտավախություն կա, որ նախարարը կարող է խոչընդոտել գործադիր տնօրենի գործողություններին, ապա դա բացառելու համար [illegible] խորհրդի պետական բաժնեմասը ներկայացնող 6 անդամներին միաժամանակ պաշտպանել գործադիր տնօրենի դիրքորոշումը: Կատարված արդյունքները կամփոփվեն ընդհանուր ժողովում, եւ եթե դրանք անբավարար համարվեն, ապա ժողովում կընտրվի նոր գործադիր տնօրեն:

Ինչպես նկատեց խորհրդի անդամներից մեկը, ներկայացված 2 տարբերակներով էլ նախատեսված չէ վերականգնել խորհրդի հին կազմի աշխատանքը, որը պայմանավորել է ինստիտուտի անցած 4 ամիսների հաջողությունները: Սա առաջացրեց կոլեկտիվի վրդովմունքը: Վերջիվերջո, որոշվեց հանձնարարականներ տալ երկու կողմերի իրավաբաններին՝ համատեղ կազմելու օրենսդրությանը համապատասխան մեկ ընդհանուր լուծում, որի քննարկումը հետաձգվեց մինչեւ մյուս շաբաթ:

Գովելի է, որ նախարարը, ի տարբերություն «Ազգի» թղթակցի հետ ունեցած հանդիպման ժամանակ ցուցաբերած կարծր դիրքորոշման, այս անգամ ինչ-ինչ պատճառով մի փոքր «փափկել» էր, որն էլ հենց հնարավորություն տվեց գոնե ինչ-որ որոշում կայացնել, թեեւ շատ նախագծողներ երկյուղ ունեն, որ այս խոստումները լոկ սառույցի վրա գրված խոսքեր են, եւ օգտվելով օրենսդրական անհարթություններից, կշարունակվի կոլեկտիվի շահերի ոտնահարումը օրենքի անվան տակ: Ինստիտուտում արդեն իսկ ոմանք կարծում են, որ սեփականաշնորհման ողջ գործընթացը լոկ պատրանք է...

ԱՐՄԵՆ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Հ. Գ. Ինչպես երեկ տեղեկացանք «Հայարդնախագիծ» ՓԲԸ-ում, ստացվել է ՀՀ դատախազության տնտեսական, սոցիալական եւ բնապահպան ոլորտներում օրենքների կատարումը հսկող բաժնի դատախազ Գ. Դանիելյանի գրությունը, ըստ որի ՀՀ գլխավոր դատախազ Հ. Խալաթյանը 1997 թ. հուլիսի 2-ին գրություն է ուղարկել ՀՀ քաղաքաշինության նախարար Ֆ. Փիրումյանին, որտեղ մատնանշվում են «Հայարդնախագծի» գործում վերջինիս կողմից թույլ տրված հակաօրենսդրական ակտերը եւ առաջարկվում է սահմանված կարգով վերացնել դրանք:

ՈՂՋԱԲԵՐԴ

Աղետյալ գյուղը պատասխանի է սպասում

Բաց նամակ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարար Վլադիմիր Մովսիսյանին

Պրն նախարար, կարծում եմ, այս եղանակով Ձեզ հետ հաղորդակցվելու պատճառը մանրամասնելու հարկ չկա: Ձեզ հետ հանդիպելու ամիսների իմ ապարդյուն փորձը հուշում է, որ մամուլով դիմելը նման դեպքերի համար լավագույն տարբերակն է: Ձեզ դիմում եմ իբրեւ Ողջաբերդ գյուղի փլուզման հետեւանքները ուսումնասիրող հանձնաժողովի նախագահի եւ ավելորդ չեմ համարում նշել, որ այդ մասին ժամանակին տեղեկացել ենք ոչ թե կառավարության հաղորդագրությունից, այլ՝ ողջաբերդցիներից:

Համենայն դեպս, ուրախ էինք, որ 6 ամիս առաջ մեր թերթում հրապարակված «Ողջաբերդ. Աղետյալ գյուղ առանց կարգավիճակի» հրապարակումը ՀՀ կառավարության ուշադրությանն է արժանացել (Արմեն Սարգսյանի վարչապետության ընթացքում նման դեպքեր պատահում էին): Լավ իմանալով, որ հանձնաժողովը գյուղում աշխատանքներ է ծավալել, մարտի կեսերին ինձ՝ հրապարակման հեղինակիս, բախտս վիճակվեց մեկ անգամ հանդիպել Ձեզ՝ հանձնաժողովի եզրակացությանը ծանոթանալու նպատակով: Կարծում էի, նույնիսկ ուշացումով եմ զրույցը նախաձեռնել, քանի որ նախորդ օրը հեռուստացույցով լսել էի նույն թեմայի շուրջ Ձեր մեկնաբանությունները «Հինգշաբթի» ծրագրում:

Այն ժամանակ Դուք առաջարկեցիք հարցազրույցը հետաձգել երկու օրով, որի ընթացքում հնարավորություն կունենայիք գյուղացիների հետ որոշակիացնելու գյուղը տեղափոխելու վայրի վերաբերյալ հանձնաժողովի արած առաջարկը, որից հետո լիարժեք կլիներ մեր զրույցը: Սակայն, երկու օր հետո հանձնաժողովի քարտուղարը Ձեր անունից տեղեկացրեց, թե նախարարը հարցազրույց կտա, երբ կառավարությունը հարցի վերաբերյալ որոշում կընդունի: Մեկ ամիս հետո դարձյալ փորձեցի իրականացնել մտադրությունս, սակայն Ձեր քարտուղարուհու համառ կամքը կոտրել չհաջողվեց՝ «նախարարը խոստացել է որոշումը ընդունելուց հետո առաջին հարցազրույցը ձեզ տալ, այնպես մի անհանգստացրեք, հենց որ լինի՝ ինքս ձեզ կզանգահարեմ»:

Քարտուղարուհու հորդորին հետեւելով, որոշեցի Ձեզ չանհանգստացնել, սակայն ավելի քան վեց ամիս է անցել հոդվածի հրապարակումից, հանրապետությունում նոր վարչապետ է նշանակվել, մամուլը երբեմն-երբեմն կցկտուր տեղեկություններ է հաղորդում Ողջաբերդի շարունակվող փլուզման մասին, սակայն կառավարությունն ու Դուք անդրդվելիորեն շարունակում եք չարձագանքել դեպքերին: Այս օրերին, երբ Ռոբերտ Քոչարյանի վարչապետության 100 օրը լրանալու հետ կապված մամուլն ի մի է բերում նրա գործունեության արդյունքները, գուցե դարձյալ մոռացության մատնված այս գյուղի ճակատագրի լուծումով կնշանավորվեր պրն վարչապետի հաջորդ 100 օրը: Իսկ գուցե հանձնաժողովն այլեւս գոյություն չունի՞... Դե, մի բան ասեք, պրն. Մովսիսյան, ողջաբերդցիները սպասում են Ձեր պատասխանին:

Պատասխանի ակնկալիքով՝
«Ազգի» աշխատակից
ՍԱԹՈ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Սկիզբը էջ 1

Թեեւ ռազմական գործողություններ ահաբեկիչների առումով արդյունքի չեն հանգեցնում, բայց որ Թուրքիան հնարավորինս օգտագործելով PKK-ի հենակետերի առկայությունը, հաճախակի ներխուժում է Հյուսիսային Իրաք եւ այնտեղ ապահովում ռազմական ներկայություն, անժխտելի փաստ է: Սա ուժերի հավասարակշռությունը Միջին Արեւելքում հօգուտ ԱՄՆ-ի փոխելու, Ռուսաստանի վերադարձը նրա ավանդական շահերի շրջաններ կանխելու, այսպես կոչված ահաբեկչությանն աջակցող երկրներին շանտաժի ենկան կացնում արհեստական ճգնաժամեր են առաջացնում, որտեղից հնարավոր լինի միջազգային հանրության ուշադրությունը շեղել Իրաքի հյուսիսում ծավալվող ռազմական գործողություններից:

Ինչ վերաբերում է Լիբիային, ապա այնտեղ մեղադրման նախաձեռնությունը անմիջականորեն իր վրա է վերցնում նախագահ Մուամմար Քադդաֆին, հայտարարելով, թե թուրքական բանակը ղեկավարում են հրեաները: Նա գտնում է, որ բանակի գործունեությունը ներքանս է նրա կառույցներում գործող հրեա մասոնական մի կազմակերպության ... թուրքական եւկտ ուղղակի, թուրքական զինված ուժերի գլխավոր շտաբը, հանդես գալով հայտարարությամբ, ուղղակիորեն կործանման համար մեղադրեց Հայաստանին ու Իրանին եւ փորձեց նրանց վրա բարդել 13 զինծառայողի սպանության պատասխանատվությունը:

Գլխավոր շտաբի հայտարարությունը հետեւեց Թուրքիայի պետական հեռուստատեսության «Եսճաբեճ» հաղորդաշարի հերթական համարի թողարկմանը, նվիրված Հյուսիսային Իրաքի ռազմական գործողություններին: Թողարկման ընթացքում ... կարողությունները:

Ռազմական ներխուժման էկրանավորված այս տարբերակն Իրաքի դարավոր շանտաժի բնույթ է կրում արտաքին աշխարհի համար, որտեղ վերջինս ստիպված լինի համակերպվել ռազմական գործողությունների փաստի հետ, քանի դեռ Թուրքիան հետամուտ է դրանց ծավալման ուղիղ սահմանափակելու իրաքյան տարածքի հյուսիսային հատվածով: Ինչ խոսք, հեռուստատեսության կողմից շանտաժի է ենթարկվում նաեւ Իրանի Իսլամական Հանրապետությունը: Սակայն դա ճիշտ չի լինի պայմանրի առաջադրանքին համապատասխան լինելին անցել է Իրաքյան Քրդստանի ժողովրդավարական կուսակցության զորամիավորումների վերահսկողության տակ: Այլ կերպ ասած, առաջադրանքը կատարվել է: Սա, ինչ խոսք, ենթադրում է թուրքական զորքերի լիակատար դուրսբերում Հյուսիսային Իրաքից: Սակայն Թուրքիան դրանից անհետ մասն է ընդառնենք համում: Իսկ կիսապաշտոնական Անատոլու գործակալությունը միանշանակ ընդգծում է, որ զորքերի ծառանաքի դուրսբերումը դեռ ռազմական գործողությունների ավարտ չի նշանակում:

ՇՐՋԱՆ

Թուրքիայի ռազմական գործողությունները Հյուսիսային Իրաքում ծառայում են թուրք-իսրայելական առանցքի ձեւավորման նպատակին

բարկելու եւ Իսրայելի անվտանգությունն ամրապնդելու լուրջ հայտ է:

Այս ամենի առումով պատահական չեն թուրքական զինված ուժերի պարբերական ներխուժումները Հյուսիսային Իրաք: Առավել քան պատահական չէ թուրք-իսրայելական համագործակցության խորացումը ռազմական, ռազմարդյունաբերության եւ հետախուզության բնագավառներում: Երբ ներխուժումները անուղղակիորեն ամրապնդում են Իսրայելի անվտանգությունը, ապա վերոհիշյալ համագործակցությունը նպաստում է թուրք-իսրայելական առանցքի ձեւավորմանը Միջին Արեւելքում: Թերեւս այս հանգամանքն էլ լրջորեն մտահոգում է մահմեդական երկրներին, որոնք Իրանի եւ Լիբիայի գլխավորությամբ, դատապարտելով Թուրքիայի ռազմական գործողությունները Իրաքի հյուսիսում, խիստ կտրուկ դատապարտում են թուրք-իսրայելական համագործակցությունը, որ ձեւավորման ընթացքի մեջ է դնում համապատասխան առանցքը: Նման մոտեցման դեպքում թուրքական զինված ուժերի հրամանատարությունը վեր է ածվում հարձակման թիրախի: Իրանը թուրք գեներալներին անվանում է Իսրայելի կամակատարներ եւ կարծիք է հայտնում, թե վերջիններս ներքաղաքաթյան տնօրինությանը:

Թուրքիայի արտգործնախարարությունն անընդունելի համարեց վերոհիշյալ մեղադրանքները: Թուրքական զինված ուժերի հրամանատարությունն իր հերթին սկսեց հարձակումներ գործել այն երկրների վրա, որոնք դատապարտեցին Թուրքիայի ներխուժումը Հյուսիսային Իրաք: Ավելին, Հունաստանը, Կիպրոսը, Սիրիան, հատկապես Հայաստանն ու Իրանը ակնհայտորեն մեղադրվեցին PKK-ի հակաթուրքական գործունեությանը նեցուկ կանգնելու մեջ: Հատկանշական է, որ մայիսի 18-ին եւ հունիսի 4-ին երբ PKK-ն Հյուսիսային Իրաքում կործանեց ...նում հաղորդավար Էրբյուր Յոնգեն մի սպառնալից արտահայտություններին զուգընթաց, թե թուրքական զինված ուժերն ի վիճակի են պատժել PKK-ին հովանավորող ցանկացած երկրի, համենայն Հայաստանի եւ Իրանի քարտեզի ամբողջությամբ, իսկ Իրանինը մասամբ էկրանում ներկվեց այն գույնով, ինչ Թուրքիայի քարտեզի գույնն էր: Թուրքիայի պետական հեռուստատեսությունը դրանով ընդգծում էր ռազմական գործողությունները Իրաքից PKK-ին հովանավորող պետությունների տարածք փոխադրելու եւ նրանց դեմ պատժիչ գործողություններ դիմելու թուրքական զինված ուժերի նախքեն թուրքական զինված ուժերի ռազմական վերոհիշյալ գործողություններին Թեհրանի բացասական մոտեցումով միայն: Այստեղ շատ ավելի կարեւորվում են թուրք-իսրայելական առանցքն ու Ռուսաստանի հետ Իրանի փոխհարաբերությունների ռազմավարական բնույթը, որ Անկարայի տեսանկյունից լուրջ խոչընդոտ է տվյալ առանցքի ձեւավորման ճանապարհին: Հատկապես այն դեպքում, երբ Իրանը Ռուսաստանի կողքին չափազանց կարեւոր նշանակություն է տալիս նաեւ Չինաստանի հետ փոխհարաբերություններին: Այստեղից, ուրվագծվում է Ռուսաստան–Իրան–Չինաստան եռակողմ համագործակցությունը, Հնդկաստանի ընդգրկումով քառակողմի վերածելու հեռանկարով: Ինչ վերաբերում է Հայաստանին, ապա նա Ռուսաստանի ու Իրանի միջեւ կամուրջի դեր է կատարում: Հենց այդ հանգամանքով էլ պայմանավորված Անկարան կամայականորեն նրան ընդգրկում է PKK-ին հովանավորող երկրների ցուցակում, որտեղ ենթարկի շանտաժների:

Թուրքական հեռուստատեսության տվյալներով, հունիսի 20-ին PKK-ն Հյուսիսային Իրաքում կորցրել է իր բոլոր հենակետերը: Ավելին, նշված տարածքը թուրքական զինված ուժե-

Առաջադրանքի կատարման պայմաններում, երբ ռազմական գործողությունները շարունակ ծավալվում են, դրանք չեն կարող այլ նպատակ հետապնդել, քան Թուրքիայի ռազմական ներկայությունը Հյուսիսային Իրաքում ապահովելը: Գաղտնիք չէ, որ նպատակին հասնելու լավագույն միջոցը Թուրքիայի համար անվտանգության գոտու ստեղծումն է Հյուսիսային Իրաքում, ինչ Հարավային Լիբանանում Իսրայելն է ստեղծել: Դեռեւս այդ գոտու ստեղծման թուրքական զինված ուժերի կարողություններից է կախված թուրք-իսրայելական առանցքի կայունությունն ու կենսագործունեությունը: Ուրեմն, թուրքական զինված ուժերի ռազմական գործողությունները, որպես Հյուսիսային Իրաքում անվտանգության գոտու ստեղծման ծրագրի բաղադրիչ մաս, վերջին հաշվով ծառայում են վերոհիշյալ առանցքի ձեւավորմանը: Իսկ PKK-ն իր հենակետերով հանդերձ դառնում է պատրվակ: Ահա թե ինչու Իրանն ու Լիբիան Թուրքիայի ռազմական գործողությունները դիտարկում են որպես թուրք-իսրայելական դավադրության հերթական դրսեւորում, առաջ քաշելով թուրքական բանակի հրեա մասոնների կողմից ղեկավարման տեսակետը:

ԱՄՆ. Պատմական փաստաթղթերի ոչնչացումը արհամարհանք է ժողովրդավարության սկզբունքների նկատմամբ

Կենտրոնական հետախուզական վարչությունը, ըստ երեւույթին, զբաղվում է իր վարքագծի մասին ամենավատ կանխատեսումները: Անցյալում իր գործողությունների մասին մեծ քանակությամբ գաղտնի փաստաթղթերի ապագաղտնազերծումից խուսափելուց հետո, գործակալությունն այժմ ընդունում է, որ տասնամյակներ առաջ որոշ առավել դյուրազգաց պաշտոնյաների կողմից բազմաթիվ փաստաթղթեր են ոչնչացվել: Մի բան է ակնհայտ դարձել, որ ԿՀՎ-ն խստորեն զիջել է իր գրանցումների ապագաղտնազերծումը կառավարելու իրավունքը: Այդ աշխատանքը թերեւս կփոխանցվի անկախ մի մարմնի իրավասությանը:

Այս օրերին ԿՀՎ-ն թողարկել է փաստաթղթերի մի փոքր փաթեթ, որը վերաբերում է Գվատեմալայի 1954-ի պետական հեղաշրջմանը նրա ունեցած դերին: ԿՀՎ-ի անմիջական ջանքերով այդ օրերին պաշտոնանկ արվեց երկրի օրինական նախագահը եւ երկրում ռազմական դիկտատուրա սահմանվեց: Փաստաթղթերի մեջ ներառված են նաեւ սպանությունների գաղտնի ծրագրեր, որոնք, ըստ ԿՀՎ պաշտոնյաների, երբեք չեն իրագործվել: Վարչությունը խոստացել է մոտակա ամիսներին Գվատեմալայի իրադարձությունների վերաբերյալ նոր տվյալներ հաղորդել:

ԿՀՎ-ի նախկինում կատարած գործողություններից առնվազն մի քանիսի վերաբերյալ է գաղտնիությունը հանված: Շատ փաստաթղթեր արդեն իսկ ոչնչացված են: Միայն մի քանի տասնյակ էջեր են մնացել 1953-ին Իրանի հեղաշրջման մասին պատմող ֆայլերից, երբ շահ Մոհամմեդ Ռեզա Փեհլեւին ԿՀՎ-ի օգնությամբ կրկին իշխանության բերվեց:

Գործակալության համար 1992–93-ին աշխատած պատմաբան Նիք Քալաղերը հաղորդել է, որ Ինդոնեզիայում եւ Գայանայում ԿՀՎ-ի գաղտնի գործողությունների մասին գրանցումները իսկապես ոչնչացվել են: Ակնհայտ կերպով ոչ ոք չի մտածում դիմելու ԿՀՎ-ի նախկին տնօրեններ Ռոբերտ Գեյթսին եւ Ջեյմս Վուլսիին՝ գործակալության արխիվներում պահվող փաստաթղթերը ապագաղտնազերծելու համար, թեեւ վերջիններս հրապարակավ խոստացել էին:

ԿՀՎ-ն միշտ էլ դեմ է եղել իր փաստաթղթերը հրապարակելուն: Այդ պայքարը սկսվել է ԿՀՎ նախկին ղեկավարներ Գեյթսից եւ Վուլսիից շատ առաջ: ԿՀՎ-ն համառորեն հրաժարվել է նաեւ ԱՄՆ արտաքին հարաբերությունների վերաբերյալ կառավարության տարեգրքերի կազմմանը մասնակցելուց:

Կոնգրեսը ԿՀՎ-ին ստիպեց իր ներսում ստեղծել պատմական վերա-

տուգման հանձնաժողով, որը պետք է ներկայացներ ապագաղտնազերծման ենթակա փաստաթղթերը: Սակայն այս կազմակերպությունը շատ փոքր ազդեցություն է ունեցել եւ նույնիսկ չի գործել 1991–93 թթ.-ին: Գործակալության վարչության գործողությունների մասին բոլոր տվյալների ձեռնահասությունը կատարվում է ինքնամաքրման ազատության պահանջներին համապատասխան: Շատ փաստաթղթեր, որոնք ԿՀՎ-ն հրապարակել էր տարիների ընթացքում, անիմաստ են, որովհետեւ մինչ այդ շատ ինքնամաքրվել է գաղտնի պահվել: Սակայն ԿՀՎ-ի դեմ ավելի վճռական միջոց է անհրաժեշտ ձեռնարկել: Կամ երկու սենատորների առաջարկած վարչությունը, կամ էլ պատմաբաններից եւ այլ իրավաբան մասնագետներից կազմված մարմինը պետք է վերահսկի ԿՀՎ-ի նյութերի ապագաղտնազերծումը: Գործակալությունը կարող է խորհրդակցել եւ նրա շահերը կարող են պաշտպանվել այն դեպքում, երբ գաղտնիություն է պահանջվում, սակայն, ապագաղտնազերծումը պետք է կատարվի հնարավոր բոլոր դեպքերում:

Ավելացնենք նաեւ, որ ԿՀՎ-ն պետք է ենթարկվի օրենքներին, որոնք պահանջում են պարբերաբար Ազգային արխիվ հանձնել բոլոր փաստաթղթերը: Պատմական նշանակություն ունեցող գրանցումների ոչնչացումը պետք է դիտել որպես արհամարհանք ժողովրդավարության սկզբունքների նկատմամբ: Դժբախտաբար սա հատուկ է ԿՀՎ-ի գործելակերպին:

«ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ ԹԱՅՄՍ»

Ալիեւի իշխանության գալու օրը՝ «Ազգային փրկության օր»

Ըստ Ռոյթեր գործակալության հաղորդման, ամրապնդելով անձի պաշտամունքի գաղափարախոսությունը՝ Ադրբեջանի նախագահ Հեյդար Ալիեւը հուլիսի 2-ին ստորագրել է մի հրամանագիր, ըստ որի հունիսի 15-ը հայտարարվել է «Ազգային փրկության օր»:

Կոմունիստական համակարգի տապալումից հետո երկրի կառավարման լծակներից ժամանակավորապես հեռացված Ալիեւը կրկին վերադարձավ իշխանության 1993 թ. հունիսի 15-ին: 1995 թ. միջազգային դիտորդների կողմից ոչ ժողովրդավարական գնահատված ընտրությունների հետեւանքով ձեւավորված Ալիեւի համակիրների իշխանության տակ գտնվող խորհրդարանն արդեն իսկ վավերացրել է այդ որոշումը:

Ռոյթերը նշում է նաեւ, որ Ալիեւը Մարդու իրավունքների պաշտպանության միջազգային կազմակերպությունների կողմից խիստ քննադատությունների է ենթարկվում ընդդիմադիրների վրա ատորհնի ճնշումներ բանեցնելու եւ ազատ մամուլի գործունեությունը սահմանափակելու պատճառով:

«ԵՐԵՎԱՆ» ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

ԱԶԳ

Մշակույթ

Փարիզում ապրող եւ աշխատող նկարիչների ու քանդակագործների ստույգ քանակը, հավանաբար, ոչ ոք չգիտի: Ասում են, թե այդ թիվը հասնում է մի քանի տասնյակ հազարի: Ստույգ է սակայն, որ նրանցից միայն հատուկենտ անհատների է հաջողվում նշանավոր դառնալ Գեղեցիկ Արվեստների մայրաքաղաքում: Առավել դժվար է այդ ուղին եւ անվերջ: Տաղանդից ու աշխատասիրությունից զատ պետք է

Ժանսեմն ավընյու Մատինյոնում

անսպառ համբերություն, բազմաթիվ կապեր ու ծանոթություններ ունենալ, լինել հաջողակ ու բախտավոր, չասած ուրիշ շատ ու շատ գաղտնիքների մասին... Արվեստագետի համար փառքի ուղին, Փարիզում, ծածկված է անմեկնելի խորհրդավորության մի քողով:

Այդ հատուկենտ անհատներից մեկն է 1919 թ. Բուրսայից քիչ հեռու գտնվող հայկական Այոլոզ գյուղում ծնված Ժանսեմը (Ժան Սեմերջյան): Սկսած իր առաջին անհատական ցուցահանդեսից (1951 թ.), նա շարունակ եղել է մամուլի, արվեստասեր հասարակայնության, թանգարանների եւ հավաքածուների սիրահարների ուշադրության կենտրոնում: Իր հաջողության գաղտնիքը նա բացատրում է այսպես. «Ես շատ ու շատերից ավելի հաջողակ եղա: Դրանից զատ, ես միշտ ձգտել եմ հավատարիմ մնալ ինքս ինձ եւ շարունակ աշխատել»:

50-ական թվականներից սկսած նա կանոնավորապես ցուցադրվում էր, այսպես կոչված, «միզերաբիլիս», (ֆրանսերեն misère` թշվառություն, աղքատություն բառից) նկարիչների հետ, որոնց շարքերում այնպիսի հեղինակություններ կային, ինչպիսիք են Բեռնար Բյուֆֆեն եւ Ռեբեյրոլը: Այդ դպրոցն աչքի էր ընկնում էքսպրեսիվ ու արտահայտիչ գծանկարով, որը երբեմն-երբեմն մոտենում էր ծաղրանկարին: Ֆրանսիական կերպարվեստին բնորոշ հարուստ ու վառ գույները հազվադեպ էին երեւում այդ նկարիչների կտավների վրա: Անկյունավոր, մետաղալարի կարծրություն ունեցող գծանկարի աքցանների մեջ տեղավորված իրականությունը ներկայացվում էր գերազանցապես գորշ ու հողագույն երանգներով: Իր սոցիալական, եւ կասեի նույնիսկ համայնավարական, ուրույն ուղղվածության հետ մեկտեղ կերպարվեստի այդ դպրոցը, ինչ-որ չափով, անդրադարձ էր անցած պատերազմի սարսափներին: Այդ կտավների պերսոնաժները նման էին համակենտրոնացման ճամբարների զոհերին:

Այդ տարիներից ի վեր Ժանսեմի արվեստը գրեթե չի փոխվել: Նա ամբողջ կյանքում հավատարիմ մնաց ինքն իրեն, ոչ մի անգամ չդավաճանելով «հակաէսթետիկականի» յուրատեսակ էսթետիկային, որը նրա արվեստում հենված է աշխարհի ողբերգական-էքզիստենցիալ ընկալման վրա: Նրա նկարներում այդ աշխարհն այլանդակ է ու սոսկալի, հայտնության սարսափների մշտական սպառնալիք կա այնտեղ: Իսկ Մարդը՝ բնության դուստրը, ներկայացված է իր գազանային էությամբ. նա տխմար է ու հրեշավոր: Թերեւս սա է պատճառը, որ Ժանսեմի «մարդազերծ» բնանկարներում տիրում է բնության աստվածային անդորրը:

«Կառնավալ» եւ «Երգ» պատկերաշարերում հատկապես տպավորիչ են դիմակավոր պերսոնաժները: Նկարչի հսկայական արվեստանոցը բառացիորեն լցված էր այդ դիմակներով՝ բերված աշխարհի տարբեր ծայրերից: Վարպետը մեզ խոստովանեց, որ դա իր յուրատեսակ կիրքն է՝ հավաքել զանազան դիմակներ: «Մարդս ավելի թափանցիկ կդառնա իր երեսին դրած դիմակով», ասաց նա: Որպես ի հաստատումն այս մտքի, ես նկատեցի, թե աջ ու ձախ թափված դիմակները որքան խեղճ էին ու անօգնական: Սակայն պատով մեկ ներկայացված հսկա նկարին միեւնույն դիմակները ծպտվել ցանկացող մարդկանց դեմքերի վրա դարձել էին ագրեսիվ, նողկալի ու ահասարսուռ: Դիմակներն իրենց վրա ավելի շատ կրում էին ոչ թե սեփական, այլ տվյալ անհատի թաքնված էության բուն կնիքը:

Երբ թվարկենք Ժանսեմի նախասիրած նկարիչներին՝ Բոսխ, Բրեյգել, Գոյա, Կլիմտ, Էնսոր, որոնց ազդեցությունը նրա արվեստի վրա նկատելի է, ապա շատ ավելի դյուրին կլինի պատկերացում կազմել նրա աշխարհայացքի մասին:

Վերջին երկու ցուցահանդեսներում, որոնք բացվեցին միաժամանակ «Մատինյոն» եւ «Ֆլորա Ժ.» գալերիներում, Ժանսեմը ներկայացրեց «Արվեստանոցը» եւ «Նատյուրմորտներ» շարքերը:

Առաջին գալերին, որ գտնվում է Փարիզի շքեղագույն փողոցներից մեկում՝ ավընյու Մատինյոնում, նկարչի սեփականությունն է եւ արդեն վաղուց ցուցադրում է միայն նրա գործերը: Իսկ երկրորդ գալերին, որ գտնվում է նույն փողոցում, առաջինի ճիշտ կողքը, նկարչի դստեր՝ Ֆլորա Ժանսեմի սեփականությունն է: Սա նշանակում է, որ Փարիզում, ամենահեղինակավոր գալերիների փողոցում, կա մի ցուցասրահ, որտեղ տարվա ցանկացած օրը կարելի է Ժանսեմի արվեստը վայելել: Մատների վրա կարելի է հաշվել այն կերպարվեստագետներին, որոնք այս պատվին եւ իրավունքին են արժանացել: Անշուշտ, ուզած նկարիչը Փարիզում կարող է այս իրավունքը ձեռք բերել, գնելով գալերի, որոնց արժեքը, վերջին տարիներս, բավական իջել է, սակայն կկարողանա՞ արդյոք Ժանսեմի պես միայն իր նկարները ցուցադրել եւ, իհարկե, վաճառել:

«Արվեստանոց» շարքը յուրատեսակ ինքնանկար է, «ինքզինքը»՝ կողքից դիտված: Այդ կտավների մեջ հաճախակի կրկնվում է իր պերսոնաժներով շրջապատված եւ նկարակալի առջեւ կանգնած նկարչի տեսարանը: Այդ աշխարհը մի տեսակ թատերականացված է, իսկ «հերոսները» չափազանցված են ու ծիծաղաշարժ: Նրա նկարակալն արդեն վաթսուն տարի է, ինչ արտացոլում է այդ աշխարհը: Նույնիսկ այդպիսի կտավ կա՝ «Կյանքի հայելին», որտեղ մահը հաղթում է կյանքին: Երիտասարդ կինը նայում է հայելու մեջ եւ իրեն տեսնում պառաված: Կյանքի հայելին դարձել է մահվան հայելի:

Ցուցահանդեսի բացման օրն անկարելի էր չնկատել կորեացիների եւ ճապոնացիների առավել քան գործնական ներկայությունը: Արդեն տասը տարուց ավելի է, ինչ Ժանսեմը մեծ հաջողությամբ եւ կանոնավորապես ցուցադրվում է Ճապոնիայում, իսկ Սեուլում պատրաստվում են հատուկ «Jansem-centre» բացել, որտեղ միայն նրա նկարները պիտի ցուցադրվեն: Սա զարմանալի չէ, եթե հաշվի առնենք, որ արդեն վաղուց եւ ավանդականորեն, նրա աշխատանքները ցուցադրվում են աշխարհի ամենահեղինակավոր սրահներում եւ դրանք գնահատվում են մի քանի հարյուր հազար, երբեմն միլիոն դոլարից ավելի: Բայց եւ սակայն...

Այս գլխապտույտ հաջողությունների ֆոնին ահա թե ինչ է գրում ֆրանսիացի արվեստաբան Գի Վինյոն՝ Ժանսեմին նվիրված մեծ հոդվածում («Ունիվեր դեզ ար», մայիս, 1997 թ.): Նշելով, որ «Ժանսեմը հանդիսանում է XX դարի երկրորդ կեսի ամենամեծ ֆիգուրատիվիստ նկարիչներից մեկը», նա հարց է տալիս. «Պոմպիդուի Կենտրոնը կամ Ժամանակակից արվեստի թանգարանը վերջապես ե՞րբ պիտի կազմակերպեն Ժանսեմի մեծ ցուցահանդեսը: Մի՞թե պիտի թույլ տանք, որպեսզի նրա նկարները տարվեն Սանկտ Պետերբուրգ, ինչպես ժամանակին Վան Գոգի եւ Մատիսի նկարներն էին տանում»: Ինչպես տեսնում եք, Ժանսեմն այսօր կենդանի դասական է Ֆրանսիայում: Սակայն նա եւս խնդիրներ ունի փառքի անվերջ ճանապարհին:

...Ցուցահանդեսից հետո, ուշ երեկոյան, երբ թերթում էի Վարպետի մակագրությամբ նվիրված շքեղ կատալոգը, մի գծանկար տեսա՝ «Էսքիզ Ջարդի պատկերի համար» եւ անմիջապես հիշեցի մեր զրույցը, արդեն վերջին, ցուցահանդեսի բացման նախօրեին, նրա ընդարձակ արվեստանոցում. «Ամբողջ կյանքումս երազած եմ Ջարդին մեծ պատկերը գծել, սակայն վախցած եմ, որ փորձս չքավի...»:

Արդյոք այդ էսքիզը Ժանսեմի երազանքի իրականացման քայլերից մե՞կն է: Գուցե: Իսկապես ժամանակն է, որպեսզի նա, հենվելով իր հսկայական փորձին ու հեղինակությանը, իր ավագ ու կրտսեր հայազգի գործընկերների պես (Գառզու, Ազնավուր, Անրի Վեռնոյ, Քաչա) իր բարոյական պարտքը կատարի իր ժողովրդի հանդեպ:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԹՈՓՉՅԱՆ

ՓԱՐԻԶ

Հանդիսություններ նվիրված Պոլսո Սուրբ Խաչ Դպրեվանքին

ԵՐԵՎԱՆ, 3 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Փարիզի Իսի Լի Մուլինոյի սուրբ Մարիամ Աստվածածին եկեղեցում անցկացվեցին Պոլսո Սուրբ Խաչ Դպրեվանքին նվիրված հանդիսություններ, որոնք կազմակերպել էր Դպրեվանքի եվրոպայի միությունը: Տեղի է ունեցել շրջանավարտների ժողով, ապա մատուցվել է պատարագ եւ կատարվել հոգեհանգստյան պաշտոն ի հիշատակ Դպրեվանքի հիմնադիր հանգուցյալ պատրիարքների, ուսուցիչների, հոգաբարձուների եւ սաների: Պատարագել է Գերմանիո Հայոց առաջնորդ Գարեգին եպիսկոպոս Պեքճյանը, որը Դպրեվանքի նախկին սաներից է:

«Յառաջ» թերթը միաժամանակ տեղեկացնում է, որ Գարեգին սրբազանը մասնակցել է միության 15-ամյակին նվիրված հանդիսություններին եւ Դպրեվանքի շքանշաններով պարգեւատրել այն սաներին, որոնց շրջանավարտության տարին 25-ից անց է:

Երեւանյան ցուցահանդեսի արձագանքները թուրքական մամուլում

ԵՐԵՎԱՆ, 3 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: «Ժամանակ» օրաթերթը (Ստամբուլ) «Ռադիկալ» թերթից թարգմանաբար հրապարակել է թուրք լրագրող Թյուրքեր Ալքանի երեւանյան տպավորությունները: Վերջինս Երեւան էր ժամանել մասնակցելու հունիսի 25-ին Հայաստանի ազգային պատկերասրահում կազմակերպված թուրք ժամանակակից նկարիչների ցուցահանդեսին:

«Անցյալի բարձր ձայնը» հոդվածում Ալքանը նախ գանգատվել է «Արմենիա» հյուրանոցի՝ արտասահմանի հետ ունեցած հեռախոսային կապից, այնուհետեւ նշել, որ դա գեղեցիկ, մաքուր եւ ծայրաստիճան բարյացակամ աշխատողներ ունեցող հյուրանոց է:

Ալքանը գրել է, թե ամեն վայրկյան, ամեն տեղ, բոլոր խոսակցությունների, ձայնի սաստության, նայվածքի եւ կեցվածքի մեջ զգացել է անցյալը: Եվ զուր են եղել ջանքերը՝ քաղաքականության շուրջ չվիճելու եւ անցյալի մասին չխոսելու ուղղությամբ: Ինչպես, գրել է լրագրողը, անհնար է առաջ գնալ անդադար հաշվեհարդար լինելով անցյալին: Բոլոր հարցերը չէ, որ անցյալինն են, «այսօր ազերի հողերը բռնազավթման տակ են եւ գաղթական կարող են դառնալ ավելի քան մեկ միլիոն ազերիներ»:

«Ռադիկալ» թերթում գրած հաջորդ հոդվածում Թյուրքեր Ալքանը բարձր է արտահայտվել Երեւանի թանգարանների, հատկապես, ազգային պատկերասրահի մասին, նշելով, որ դա մի երկիր է, որտեղ գնահատվում է արվեստը:

Հոդվածագիրը խոսել է ներկա պայմանների եւ տնտեսական հարցերի մասին: Նա գրել է, որ Հայաստանում կան պետական պաշտոնյաներ, որոնց ամսական աշխատավարձը 10 դոլար է, բայց, հակառակ դրա, մարդկանց տեսքը լավ է, իսկ ընդհանուր կենսամակարդակը թշվառության տպավորություն չի թողնում: «Հայերը համոզված են, որ առկա տնտեսական դժվարությունները ծագում են Թուրքիայի կողմից գործադրված շրջափակումից: Սակայն չեմ հավատա, որ այդ շրջափակումը դադարի, եթե Ադրբեջանի հետ հարցը չլուծվի, գրել է նա»:

Հոդվածում Ալքանը անդրադարձել է նաեւ չգործող արդյունաբերությանն ու երկրագործությանը եւ նշել, որ Հայաստանը առկա դժվարություններից ձերբազատվելու է լավ զարգացած մարդուժի շնորհիվ: Բնակչության կեսից ավելին ունի բարձրագույն կրթություն, գրել է նա, ավելացնելով, որ քիչ է այն մարդկանց թիվը, ովքեր փափագում են խորհրդային կարգերի վերականգնումը, սակայն քիչ չեն եւ նրանք, ովքեր գտնում են, որ նախկին կարգերը լավ կողմեր եւս ունեին:

Տասնվեցամյա աղջկա չորրորդ գիրքը

«Մեհյան» հրատարակչությունը երկու հազար օրինակ տպաքանակով լույս է ընծայել 16-ամյա Վարսիկ Վարդունու «Արեւի ձնծաղիկը» բանաստեղծությունների ժողովածուն, որի խմբագիրն է բանաստեղծ Ֆրունզիկ Կիրակոսյանը, նկարիչը՝ Արայիկ Օհանյանը, հովանավորը՝ ազգային գործիչ եւ մեկենաս Վահան Զաքիկյանը, թողարկիչը՝ «Ամարաս» տպարանը:

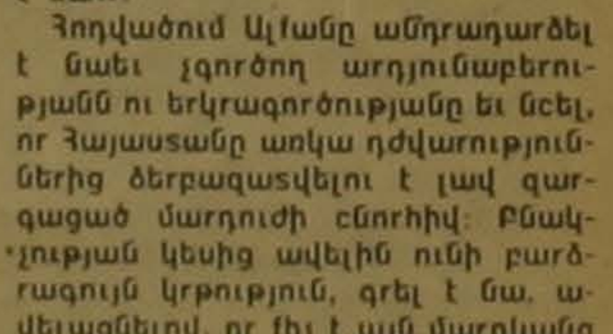

Սույն ժողովածուն անչափահաս Վարսիկի չորրորդ «զավակն է», որի կրտսեր եղբայրներն ու քույրերն են «Լուսաբեփիկ», «Թռչող ծաղիկներ», «Ես գառնուկն եմ Հիսուսի» գրքերը: Ընթերցելուց հետո մենք համամիտ ենք գրքի բնութագրին. «Դեռատի բանաստեղծուհին վերելքի ճանապարհին է»: Առաջինը, որ պարզորոշ է գրքում, հայրենասիրությունն է («Իմ հայրենիք», «Հայոց իմ դրոշ», «Հայրենի սյուներ», «Մի օտարացիր», «Հողս», «Հայաստան», «Մասյաց գմբեթով», «Սոս եւ Վահան», «Ազգ իմ հայոց»): Շատերի պես Վարսիկի սրտում եւս իր նվիրական տեղն ունի Արցախը, որին նվիրել է «Քեզ համար, Արցախ», «Արցախը մեր», «Իմ Արցախ», «Քարինտակ» եւ Կովկասի բազուկի Շուշիում գրված «Իմ Շուշի», «Քաղցրիկ իմ Շուշի» բանաստեղծությունները: Վարսիկի հայրենասիրական եւ այլ թեմաներով գրված ստեղծագործությունների մի մասը մեծ հաջողությամբ կարող են դառնալ երգերի տեքստեր: Այս մասին պետք է խորհեն երգահաններն ու երգաստեղծ ստեղծագործական կազմակերպությունները. Սփյուռքի գործիչները մտահոգվեն շքեղ ձեւափոխմամբ այն վերահրատարակելու, իսկ կրթական օջախներն ու գրադարանները միջոցառումներ կազմակերպելու մասին:

Ընթերցենք գրքի հիշարժան տողերից մի քանիսը. «Լույս է տենչում, լուսաբաց, Հայաստանս աչքը բաց»: «Այսօր սակայն երազանքդ երկնագույն վեր ես պարզել քո ժպիտով եռագույն», «Մահ բերողին, Քարինտակ, ինքդ դիր քարի տակ»:

Դեռեւս դպրոցական Վարսիկ Վարդունու ձնծաղիկները հավաստում են, որ դրանց հեղինակը ապագայում կդառնա հայ քնարերգության վարդը: Մենք հավատում ենք նրա խոսքին. «Ինքս բացեի իմ ճանապարհը, աշխարհին տայի իմ նոր աշխարհը»:

ՀՐԱՉՅԱ ՀՈՒՆԱՆՅԱՆ

ԱԶԳ
Մարզական

ՄԱՐԶՕՋԱԽ

Օլիմպիական հերթափոխի հանրապետական ուսումնարանը շարունակում է մնալ հայկական սպորտի դարբնոց

Ճիշտն ասած, սկզբում ներկայացվող հոդվածն այլ բնույթի պետք է լիներ. ամենեւին էլ մտադիր չէի անդրադառնալ օլիմպիական հերթափոխի հանրապետական ուսումնարանի կյանքին: Պարզապես ուզում էի ներկայացնել հաստատության գլխավոր տնօրենի երկու տեղակալներ՝ մարզական գծով Արսեն Նազարյանին եւ մասնագիտական դասընթացների գծով Գոգա Հարությունյանին: Պատճառը՝ առաջինը վերջերս դարձավ 50 տարեկան, իսկ երկրորդը՝ 60: Սակայն հետզհետե եկա այն մտքին, ոչ առանց հոբելյարների հուշման, որ ճիշտ կլիներ նրանց գործունեությունը դիտել ուսումնարանում աշխատանքի կտրվածքով: Իսկ այդ դեպքում ցանկալի էր, ինչպես ասում են, տեղում ծանոթանալ գործի դրվածքին: Եվ ահա մեքենայով ուղղվեցինք Մալաթիա՝ օլիմպիական հերթափոխի հանրապետական ուսումնարան: Ճանապարհին Արսեն Նազարյանը պատմում էր ուսումնարանի առօրյայի, նրա կոլեկտիվի եւ 25 տարիների անցած ուղու մասին: Խոստովանում եմ, որոշ դեպքերում թերահավատությամբ էի լսում նրա մտքերը: Բայց այն, ինչ տեսա, իրոք, ապշեցուցիչ էր: Միայն այն հանգամանքը, որ մեր խառը ժամանակներում աշխատակիցներին հաջողվել է ոչ միայն եղածը պահպանել համատարած թալանից, այլեւ ստեղծել նորը, անկեղծ գովասանքի է արժանի:

Ծանոթություն

Ուսումնարանի տարածքում ծառերի ստվերում նստած զրուցում էին մի խումբ մարզիկ: Երբ մոտեցա, միայն մեկ ծանոթ դեմք տեսա. տնօրենն էր՝ բռնցքամարտի միջազգային կարգի մրցավար, հանրապետության վաստակավոր մարզիչ Դերենիկ Գաբրիելյանը: Մեր օրերում պաշտոնյաների 7 դռան հետեւում պատսպարվելու սովոր անձին երեւի զարմանային, որ տնօրենը հանգիստ եւ առանց զոռոզության զրուցում է ենթակաների հետ: Համաձայնեք, սա հազվագյուտ երեւույթ է: Միգուցե դրանում է «հաջողության մեխանիկան»...

Եվ ահա Նազարյանի ուղեկցությամբ ծանոթանում եմ ուսումնարանին՝ ֆուտբոլի խաղադաշտ, հյուրանոցային համալիր, վարչական եւ ուսումնական շենքեր, բռնցքամարտի, ըմբշամարտի, ծանրամարտի, աթլետիկայի եւ հեծանիվի մարզադահլիճներ (ի դեպ, այստեղ անվճար պարապում են նաեւ հարեւան բաղամասի բնակիչները. ՆԳՆ եւ զինվորական ոստիկանության աշխատակիցները): Տեղակալը անթաքույց հպարտությամբ է ներկայացնում հաստատության պատմությունը. «Ուսումնարանը հիմնադրվել է 1971 թ. եւ սկզբում եղել մարզական թեքումով հանրակրթական միջնակարգ գիշերօթիկ դպրոց, ունենալով ֆուտբոլի, թեթեւ աթլետիկայի եւ լողի բաժանմունքներ: Մինչեւ 1977 թ. աշխատանքներն անարդյունավետ են եղել (չի պատրաստվել սպորտի ոչ մի վարպետ): Սակայն այդ տարի ուսումնարանում աշխատանքի անցած Էդուարդ Գրիգորյանին հաջողվեց հրավիրել տարբեր մարզաձեւերի հանրապետության լավագույն մասնագետներին: Ավելացավ նաեւ բաժանմունքների թիվը՝ ազատ ոճի ըմբշամարտ, բռնցքամարտ, ծանրամարտ, ջրացատկ: Արդյունքը չուշացավ: Արդեն երեք տարի անց մոսկովյան օլիմպիադայում արծաթե մեդալ նվաճեց ջրացատկորդուհի Սիրվարդ Էմիրզյանը: 80-ականներին մարզադպրոցը լավագույնն էր ԽՍՀՄ-ում: Պատահական չէ, որ մարզիկները չէին հասցնում համատեղել մարզումները եւ ուսումը: Այդ պատճառով էլ 1981 թ. ԽՍՀՄ սպորտկոմիտեի որոշմամբ երկրի բոլոր գիշերօթիկ մարզադպրոցներում հատուկ դասընթացներ մտցվեցին, ինչը դրանց ուսումնարանի կարգավիճակ տվեց: Ներկայումս փորձում ենք ավելի արդյունավետ զուգորդել ուսումնամարզական գործընթացը եւ լուծել մարզիկների ուժերի վերականգնման հարցերը: Ժամանակին մեր շոգեբաղնիքը, ջրամերսումը եւ այլ համակարգերը լավագույնն էին Հայաստանում: Սակայն 90-ականների սկզբից դրանք քայքայվել են: Ներկայումս փորձում ենք վերականգնել այդ համակարգերը»:

ՕՀՀՈՒ-ի մասին իր կարծիքն է հայտնում մյուս հոբելյարը՝ Գոգա Հարությունյանը. «Այս կրթօջախը մարզակրթական համալիր է, քանի որ մարզադպրոցներից մեզ մոտ եկող ուսանողներն արդեն մոտեցել են սպորտին, բայց չեն ձեւավորվել տակտիկապես, հոգեպես: Այստեղ է տեղի ունենում նրանց մտահորիզոնի ձեւավորումը: Դա է պատճառը, որ մեծ սպորտի այս դարբնոցը «խոտան» շրջանավարտ գրեթե չի ունենում: Դրանից կարելի է հետեւություն անել կրթօջախի նշանակության եւ դերի մասին հայկական մեծ սպորտի զարգացման գործում: Այնպես որ, այստեղ աշխատող մասնագետները քիչ ներդրում չունեն հայրենիքի մարզական հաջողություններում: Իմ կարծիքով, սա մեծ սպորտի այն հատվածն է, որ միշտ մնում է ստվերում: Երբ այսօր չկարողանանք աշխատել ապագայի համար, պահպանել մարզակառույցները եւ մարզական օջախները, նրանց միջեւ համատեղելիությունը մարզիկների պատրաստման եւ համալրման գործում, ապա ցավալի կլինի կորցնել տարիների արդյունքները ու ավանդույթները: Որովհետեւ ավանդույթ ստեղծելը ավելի դժվար է, քան մեկ մարզիկ պատրաստելը: Համեմատելով, թե ինչ գումարներ են ծախսվում օլիմպիադայի մեկ մասնակից պատրաստելու համար եւ այդ ընթացքում որքան նյարդային բջիջների կորուստ է տալիս մարզիչը, կտեսնենք, թե որն է ավելի բարձր՝ դրա՞մը, թե՞ մարդկային արժեքները, որ դրված են մեկ չեմպիոն պատրաստելու համար: Երբ այս տարիներին որեւէ բան արվել է, ապա միայն դրա շնորհիվ: Այնպես որ, ուսումնարանը այսօր առավել եւս պետք է լինի իշխանությունների ուշադրության կենտրոնում»:

Այնուհետեւ իր կարծիքն է հայտնում ուսումնարանի գլխավոր տնօրեն Դերենիկ Գաբրիելյանը. «Քանի որ մենք մի շղթա ենք պետության կողմից ֆինանսավորվող մարզօջախների (մարզադպրոց-ուսումնարան-ինստիտուտ-հավաքական), ապա մեր աշխատանքը ինչ-որ տեղ կախված է կողմնակի գործոններից: Ցանկանում եմ ուսումնարանի հիմքի վրա ստեղծվեն նաեւ պատանեկան մարզական կենտրոններ: Միայն աշխատանքի արդյունավետ կազմակերպման դեպքում կկարողանանք շահագրգռել մարզիչներին եւ տեղական այրերին օգնելու եւ օժանդակելու կրթօջախի զարգացմանը»:

Սերնդափոխություն

Այն, որ օլիմպիական հերթափոխի ուսումնարանն ապագա ունի, կարելի է դատել հետեւյալ փաստից: Շրջանավարտներից շատերը գերազանց ավարտելով ֆիզիկական կուլտուրայի հայկական պետական ինստիտուտը, վերադառնում են հարազատ օջախ ու շարունակում իրենց ուսուցիչների գործը եւ ավանդույթները:

Վիճակագրություն

1971-1996 թթ. ուսումնարանը տվել է 3100 շրջանավարտ, որոնցից 262-ը ստացել են միջնակարգ մասնագիտական կրթություն: Պատրաստվել են 2 օլիմպիական չեմպիոն, օլիմպիական խաղերի 2 արծաթե մեդալակիր, աշխարհի եւ Եվրոպայի 44 չեմպիոն, 3 սպորտի վաստակավոր վարպետ, 36 միջազգային կարգի սպորտի վարպետ, 390 սպորտի վարպետ: Ներկայումս ուսումնարանում աշխատում են հանրապետության 34 վաստակավոր մարզիչ, գիտական աստիճան եւ կոչում ունեցող 12 դասախոս-ուսուցիչներ:

Կարծիքներ

Ռոբերտ Գալստյան (Ֆիզիկական կուլտուրայի հայկական պետական ինստիտուտի ռեկտոր)-Ուսումնարանը միշտ էլ բարձրորակ շրջանավարտներ է տվել մեր բուհին: Կարելի է ասել նրանց 70-80 տոկոսը ավարտում են կարմիր դիպլոմով: Այդ ուսումնարանի սաների հետ առանձնակի խնդիրներ չենք ունենում, քանի որ նրանք ավելի պատրաստ են ուսմանը, քան մյուս ուսանողները: Ցանկանում եմ, որպեսզի կրթօջախի աշխատակազմը այսուհետ էլ շարունակի արդյունավետ աշխատանքը:

Անժելա Միրզոյան (ՀՀ սպորտվարչության ուսումնական գծով գլխավոր մասնագետ)-Ուսումնարանը մեծ ներդրում ունի հայկական սպորտի կադրերի պատրաստման գործում: Վերջին տարիներին կոլեկտիվում լրիվ փոխվել է նաեւ բարոյահոգեբանական մթնոլորտը, իսկ դա հաջողության ամենամեծ գրավականն է: Մարզադպրոցների ղեկավարներին խորհուրդ կտայի համագործակցել ուսումնարանի հետ եւ օգտագործել դրա հնարավորությունները:

Բենիկ Շաքարյան (ՀՀ սպորտվարչության մենամարտային ձեւերի պետմարզիչ)-Ուսումնարանը միշտ էլ բարձրակարգ ըմբիշներ է տվել ԽՍՀՄ եւ Հայաստանի հավաքականներին:

Հեռանկարները

Ուսումնարանը հնարավորություն ունի ընդունելու նաեւ սփյուռքի մեր հայրենակիցներին: Արտերկրի հայ մարզիկները եւս կարող են ստանալ բարձրակարգ մարզիչ-մանկավարժի որակավորում: Այստեղ նրանց մասնագիտական առարկաներից բացի դասավանդվում են սպորտի հոգեբանություն, սպորտի մանկավարժություն, հիգիենա եւ այլն: Անկասկած, առաջիկայում այն կարող է մեծ դեր խաղալ նաեւ տարածաշրջանի երկրների մարզիկների պատրաստման գործում:

ՀՐԱՅՐ ՆԱԶԱՐՅԱՆ

ՖԻՆԼԱՆԴԻԱ

Եփրեմ Ավագյանը՝ հրաձգության Եվրոպայի փոխչեմպիոն

Ֆինլանդիայի Կոյվոլա քաղաքում ավարտված գնդակային հրաձգության Եվրոպայի առաջնությունում ռուսաստանցիները նվաճեցին ոսկե մեդալների կեսը: Նրանց հաշվին են եւս երեք արծաթե եւ նույնքան էլ բրոնզե պարգեւներ: Առաջնությանը մասնակցում էին նաեւ 1992 թ. Բարսելոնի օլիմպիադայի չեմպիոն Հրաչյա Պետիկյանը եւ Եփրեմ Ավագյանը:

Մեր փորձառու հրաձիգը որեւէ արդյունքի չհասավ, քանի որ վարժությունը կատարելու ընթացքում նրա զենքը շարքից դուրս եկավ: Փոխարենը հիանալի հանդես եկավ 17-ամյա Եփրեմ Ավագյանը, որը փոքր տրամաչափի ատրճանակից վարժությունում վաստակեց 449 միավոր եւ երիտասարդների մեջ, 50 մասնակիցների պայքարում, գրավեց 2-րդ տեղը՝ 1 միավոր զիջելով հաղթողին՝ ռուս մարզիկին: Նշենք, որ Ավագյանը գիտության եւ կրթության նախարարության հրաձգության մարզադպրոցի սանն է եւ մարզվում է հոր՝ Արմեն Ավագյանի ղեկավարությամբ: Այս տարի նա ավարտել է հայ-արգենտինյան թիվ 76 միջնակարգ դպրոցը: Այս հաճելի լուրը մեզ հայտնեցին սպորտվարչության լրատվական ծառայությունից:

ԼՈՒՐԵՐ

Հայ նետաձիգները Մոսկվայում կվիճարկեն «Մեծ մրցանակը»

Հուլիսի 2-8-ը Մոսկվայում կայանալիք նետաձգության «Մեծ մրցանակի» խաղարկության հերթական փուլին կմասնակցեն հայաստանցիներ Արամ Տոնոյանը, Անդրանիկ Շահնազարյանը, Արտակ Ներսիսյանը եւ Աննա Կարմենյանը: Այս մրցաշարը նախապատրաստական փուլ է օգոստոսին Կանադայի Վիկտորիա քաղաքում կայանալիք աշխարհի բացօթյա առաջնությունից առաջ, հայտնում են սպորտվարչության լրատվական ծառայությունից: Ավելացնենք, որ հայ մարզիկների հովանավորն է «Հայկական ավիաուղիներ» ընկերությունը:

Ջորդանը կհամագործակցի CBS-ի հետ

NBA-ի լավագույն խաղացող Մայքլ Ջորդանը «Չիկագո բուլզից» պայմանագիր է կնքել CBS հեռուստաընկերության հետ եւ այսուհետ կմասնակցի մարզական հաղորդումներին, կտա հարցազրույցներ, կպատասխանի երկրպագուների հարցերին: Այս աշխատանքի համար Ջորդանը 10 մլն դոլար կստանա:

Կին ջրագնդորդները Ֆրանսիայում վիճարկում են աշխարհի գավաթը

Ռուսաստանի ջրագնդակի կանանց հավաքականը հաջող մեկնարկեց Ֆրանսիայի Նանսի քաղաքում անցկացվող աշխարհի գավաթի խաղարկությունում: Ռուս մարզուհիները 7-5 հաշվով հաղթեցին Հունաստանի թիմին: Մյուս մրցամարտերում Ավստրալիայի հավաքականը պարտության մատնեց կանադուհիներին (8-6), հոլանդուհիները՝ ամերիկուհիներին (12-7), իսկ իտալուհիները՝ ֆրանսուհիներին (9-3):

Հինգիսի հերթական նվաճումը

Երեկ կայացան ուիմբլդոնյան մրցաշարի կանանց կիսաեզրափակիչ հանդիպումները: Ռուսաստանցի Աննա Կուռնիկովան հանդիպեց շվեյցարուհի Մարտինա Հինգիսին: Հիշեցնենք, որ ռուս թենիսիստուհին 1/4 եզրափակիչում հաղթել էր խորվաթուհի Իվա Մայոլիին, իսկ Հինգիսը առավելության էր հասել չեխ մարզուհի Դենիսա Խլադկովայի նկատմամբ (6-3, 6-2): Մյուս կիսաեզրափակչում ուժերը չափեցին իսպանուհի Արանտա Սանչես-Վիկարիոն եւ Յանա Նովոտնան Չեխիայից: Իսպանուհին ավելի ուժեղ գտնվեց ֆրանսուհի Նատալի Տոզյայից (6-2, 7-5):

Կուռնիկովա-Հինգիս մրցամարտում յուրօրինակ ռեկորդ էր ակնկալվում: Բանը նրանում է, որ 2 թենիսիստուհիներն էլ 16 տարեկան են: Նախկին նվաճումը պատկանում էր գերմանուհի Շտեֆի Գրաֆին, որը 1987 թ. ուիմբլդոնյան մրցաշարի եզրափակիչ էր դուրս եկել 18 տարեկանում: Հինգիսը վստահորեն (6-3, 6-2) հաղթեց Մոսկվայում բնակվող մարզուհուն եւ իր ծառայողական ցուցակը լրացրեց նոր նվաճմամբ, դառնալով այս մրցաշարի պատմությունում եզրափակչի ամենաերիտասարդ մասնակիցը:

Մարտինա Հինգիս

ՇՎԵՅՑԱՐԻԱ

Բարձր արդյունքներ թեթեւ աթլետիկայի «Մեծ մրցանակի» խաղարկությունում

Թեթեւ աթլետիկայի մրցումներում Լոզանում (Շվեյցարիա) Մորիս Գրինը ԱՄՆ-ից լավագույն ցուցանիշը (9,90 վայրկյան) ցույց տվեց 100 մ մրցավազքում: Չնայած տեղատարափ անձրեւին, նա կարողացավ առաջ անցնել այնպիսի հզոր մրցակիցներից, ինչպիսիք են մոլորակի ամենաարագավազ մարդը՝ կանադացի Դոնովան Բեյլին, Ատլանտայի օլիմպիադայի մրցանակակիրներ նամիբիացի Ֆրանկի Ֆրեդերիկսը եւ տրինիդադցի Ատո Բոլդոնը:

Կանանց արագավազքում ուժեղագույնն էր օլիմպիական չեմպիոնուհի Գեյլ Դիվերսը (ԱՄՆ): Նրա հայրենակցուհի Մերի Ջոնսը երկրորդն էր: Մրցաշրջանի լավագույն արդյունքը՝ 13,17 վրկ կրկնեց օլիմպիական չեմպիոն ամերիկացի Ալեն Ջոնսոնը 110 մ արգելավազքում: Մեկ այլ ամերիկացի՝ Բրայան Բրոնսոնը, կրկնեց հայրենակցի հաջողությունը, բոլորից արագ (47,77 վրկ) հաղթահարելով 400 մ արգելավազքը:

Կանանց 100 մ արգելավազքում մրցատարածությունը 12.65 վրկ-ում մաքուր անցավ Լյուդմիլա Էնկվիստը Շվեդիայից:

ԱԶԳ

Օրվա հետքերով

ՄՈՍԿՎԱ

Ալիեւն ու Ելցինը ստորագրեցին...

Սկիզբը էջ 1

Պայմանագրի գործողության ժամկետը, ինչպես նշեց Ռուսաստանի նախագահի մամլո քարտուղար Սերգեյ Յաստրժեմբսկին ստորագրման արարողությունից հետո տված մամլո ասուլիսում, տասը տարի է, բայց եթե Մոսկվան եւ Բաքուն նախապես միմյանց չծանուցեն համաձայնագիրը չեղյալ հայտարարելու մտադրության մասին, այն ինքնաբերաբար կերկարաձգվի եւս հինգ տարով:

Լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ Յաստրժեմբսկին հայտնեց, թե երկու նախագահներն անդրադարձել են նաեւ տարածաշրջանային հարցին եւ որոշում են կայացրել հայկական կողմին առաջարկել ստեղծելու Ռուսաստանի եւ Ադրբեջանի հետ եռակողմ հանձնախումբ՝ փոխվարչապետների մակարդակով, «ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ Ադրբեջանում ռուսաստանյան զենքի ի հայտ գալու» խնդիրների լուծման համար:

Ինչպես տեսնում ենք, պայմանագիրը թե՛ «Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության», թե՛ «ազգային փոքրամասնությունների» մարդու իրավունքներն ու մշակութային ինքնությունը պահպանելու եւ թե այլ առումներով բազմաթիվ կետերում առնչվում է Ղարաբաղի հիմնախնդրին եւ այն լուծելու մեկ կամ մյուս կողմի պատկերացումներին...

Եվ պատահական չէ, որ նույն օրը, հուլիսի 3-ին, Բորիս Ելցինը հանձնարարական է տվել իր արտգործնախարար Եվգենի Պրիմակովին «ակտիվորեն զբաղվել Լեռնային Ղարաբաղի հիմնախնդրի լուծմամբ» եւ հայտարարել է երկրագնդի ցանկացած կետում Ռուսաստան-Հայաստան-Ադրբեջան եռյակի հանդիպում անցկացնելու իր պատրաստակամության մասին, ինչպես տեղեկացնում է Արմենպրեսը, վկայակոչելով ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ին: Ըստ Ռուսաստանի նախագահի, Պրիմակովը այդ խնդրի լուծմանը «պետք է ձեռնամուխ լինի այնպես հանգամանորեն, ինչպես որ Ռուսաստան-ՆԱՏՕ փաստաթղթի ստորագրմանը պատրաստվելիս»: (Այսինքն սկզբում մի բան գրոտել եւ հետո մի ուրիշ բա՞ն ստորագրել):

Կրեմլում Ադրբեջանի հետ վերոհիշյալ պայմանագրի ստորագրումից հետո արված այս հայտարարության ընթացքում Բորիս Ելցինը հիշեցրեց Մ. Նախանգների եւ Ֆրանսիայի նախագահների հետ իր ձեռք բերած համաձայնության մասին, թե իրենք խոստացել են միմյանց, որ «Ադրբեջանին եւ Հայաստանին կնստեցնեն բանակցությունների սեղանի շուրջ» պայմանագրի եւ համաձայնագրերի ստորագրման նպատակով, որպեսզի «վերջ դնեն հարեւան պետությունների վաս պատմությանը»:

Այդ «հարեւաններից» մեկի՝ Հայաստանի իշխանությունների կողմից երեկ մինչեւ ուշ գիշեր մենք ոչինչ չլսեցինք Մոսկվայում արձանագրված եւ անմիջականորեն մ՛յս «հարեւանին» առնչվող սույն կարեւոր զարգացման մասին: Ըստ երեւույթին, հայկական իշխանությունների համար կա առավել կարեւոր խնդիր՝ ՀՀՇ առաջիկա համագումարի ներկուսակցական կանոնադրման:

ՄՐՑՈՒՅԹԻ ՄԱՍՆԱԿՑԵԼՈՒ ՀՐԱՎԵՐ

ՀՀ կառավարությունը Համաշխարհային բանկից ստացել է վարկ «Հայաստանի դասագրքերի ծրագիր»-ը իրականացնելու համար:

ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարությունը հայտարարում է հրատարակչությունների մրցույթ հետեւյալ դասագրքերի եւ համապատասխան մեթոդական ձեռնարկների հրատարակման համար՝ հայոց լեզու (4-10), հայ գրականություն (4), անգլերեն (3-4), գերմաներեն (3-4), ֆրանսերեն (3-4), ռուսաց լեզու (2-8):

Մրցույթին մասնակցել ցանկացող մրցունակ հրատարակիչները կարող են լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալ եւ ծանոթանալ մրցութային փաստաթղթերին «Կրթական ծրագրերի կենտրոն»-ում (ամեն օր, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից ժ. 10:00-ից 18:00-ը):

Հասցեն. ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարություն, 406 սենյակ
Մ. Խորենացու 13. հեռախոս. 52-53-17:

Մրցույթին բավարարող հայտողները կարող են գնել մրցութային փաստաթղթերի լրիվ փաթեթը վերոհիշյալ գրասենյակում գրավոր դիմումի համաձայն, հետեւյալ անհատույց վճարում կատարելով՝

Հայաստանի հայտողներ-20 ամերիկյան դոլարին համարժեք դրամային գումար,

օտարերկրյա հայտողներ-20 ամերիկյան դոլար:

Մրցույթին մասնակցելու նախնական ֆինանսական երաշխիքներ հրատարակիչներից չեն պահանջվում: Մրցութային հայտերը ներկայացվում են վերոհիշյալ գրասենյակ, մինչեւ 1998 թ. հունվարի 14-ը ժամը 11-ը:

Ծրարները, որտեղ կլինեն մրցութային աշխատանքները, կբացվեն մասնակիցների կամ նրանց ներկայացուցիչների ներկայությամբ 1998 թ. հունվարի 14-ին, ժամը 11:30-ին Կրթության եւ գիտության նախարարությունում:

Բոլոր այն հրատարակիչները, որոնք նախատեսում են մասնակցել տվյալ մրցույթին, հուլիսի 7-ին ժամը 14-ին հրավիրվում են ժողովի, որը տեղի կունենա ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարության շենքում 3-րդ հարկ, նիստերի դահլիճ:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարությունը ՀՀ-ում Գերմանիայի Դաշնության Համալսարանական դեսպանության հետ համատեղ հայտարարում է Հայաստանի միջնակարգ դպրոցներում դասավանդող գերմաներեն լեզվի ուսուցիչների մրցույթ, որի հաղթողները հնարավորություն կստանան 1997 թվականի ընթացքում երկու շաբաթ ժամկետով մեկնել Գերմանիա, վերապատրաստման դասընթացների մասնակցելու նպատակով:

Մրցույթին մասնակցել ցանկացողները մինչեւ 1997 թ. հուլիսի 15-ը ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարության արտաքին կապերի վարչություն պետք է ներկայացնեն.

մրցույթին մասնակցելու դիմում-խնդրագիր,

անձնագրի եւ դիպլոմի բնօրինակները եւ կրկնօրինակները,

տեղեկանք աշխատավայրից, որտեղ պետք է նշված լինեն շաբաթական ժամերի քանակը եւ, որ դպրոցի տնօրինությունը ներկայացնում է Ձեր թեկնածությունը մրցույթին մասնակցելու համար, խաղված աշխատանքային գրքույկից:

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար դիմել ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարության արտաքին կապերի վարչություն (հասցեն՝ Երեւան, Մ. Խորենացու 13, 204 սենյակ, հեռ. 52-48-96):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՎԻԱՈՒՂԻՆԵՐ

ԱՎԻԱԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՍԿՍԱԾ ՀՈՒԼԻՍԻ 12-ԻՑ ԱՄԵՆ ՇԱԲԱԹ ՕՐ

ԿԿԱՏԱՐԻ

ԵՐԵՎԱՆ - ԲՈՒՐԳԱՍ - ԵՐԵՎԱՆ

ՆՈՐ ՉՎԵՐԹԸ

Տոմսերը կարող եք ձեռք բերել
«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՎԻԱՈՒՂԻՆԵՐ»-ի ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԳՐԱՍԵՆՅԱԿՈՒՄ

Մոսկովյան 18 հեռ. 583969

ինչպես նաեւ տուրիստական գործակալություններում

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԿՈՍՄԵՏԻԿԱ

ԴԵՄՔԻ ՄԱՇԿԻ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑՄԱՆ

ԿՈՄՊԼԵՔՍ

ՇՏԱՊԵՔ

☎ 584061

ժ. 9-12-ը եւ 20-22-ը

ՇՏԱՊ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

3 սենյականոց բնակարան 5 հարկանի քարե շենքի 5-րդ հարկում, 70/50 քմ, ավտոտնակով: Հրաչյա Քոչար 23 (Նախկին Չեկի խանութի մոտ):

Հեռախոս՝ 22-42-68

ՇՏԱՊ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

2 սենյականոց բնակարան 5 հարկանի քարե շենքի 1-ին հարկում, Հարմար է նաեւ օֆիսի համար, Դեմիրճյան 17 շենք:

Հեռ.՝ 523056, 581841

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Երեւան քաղաքի գլխավոր դիֆթերիտոլոգ, պրոֆեսոր Հարություն Մինասյանը հայտնում է, որ ծանրաբեռնվածության պատճառով այսուհետեւ հիվանդների ընդունելությունը կկատարվի երկուշաբթի, չորեքշաբթի, ուրբաթ օրերին, ժ. 12-16:

Հասցեն՝ Երեւան, Արաբկիր, Հր. Քոչարի 21, թիվ 11 պոլիկլինիկա, 6-րդ հարկ, դիֆթերիտոլոգիայի կաբինետ:

ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒ @ ՀԱՀ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՄԵՐԻԿՅԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ (ՀԱՀ) ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒ (ԱԴՕԼ) ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ ՇՆՈՐՀՈՂ ԾՐԱԳԻՐԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ՁԵԶ ԴԻՄԵԼՈՒ 1997-98 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐՎԱ ՀԱՄԱՐ, որը սկսվում է սեպտեմբերին

ԱԴՕԼ վկայական շնորհող միամյա ծրագիրը նախատեսված է անգլերենը որպես երկրորդ լեզու դասավանդող ուսուցիչների համար

ԲՈԼՈՐ ՀԵՏԱՔՐՔՐՎԱԾ ԱՆՁԱՆՑ ԿՈՉ Է ԱՐՎՈՒՄ ԴԻՄԵԼ: ԱՆԳԼԵՐԵՆԻ ԻՄԱՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԳՆԱՀԱՏՈՂ ՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՆՑԿԱՑՎԻ 1997 Թ. ՀՈՒԼԻՍԻ 25-ԻՆ, ՀԱՀ-ՈՒՄ

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ

Ընդունելության գրասենյակ՝ 27-16-29, ԱԴՕԼ ծրագրի գրասենյակ՝ 27-08-89 կամ այցելել ՀԱՀ, Մարշալ Բաղրամյան 40, Երեւան

Ֆինանսական օժանդակության մասին տեղեկությունների համար դիմել ՀԱՀ-ի անգլերենի բաժին, 37 սենյակ

ԴԻՄՈՒՄՆԵՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԵԼՈՒ ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄԿԵՏԸ *1997 թ. հուլիսի 23-ն է*

ԴԻՄԵ՛Ք ԱՅԺՄ, ՄԻ՛ ՀԵՏԱՁԳԵՔ

Robin Generators RGX3500

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

բենզինով աշխատող միաֆազ էլեկտրագեներատորներ

☎ 529353

հաճախակ.	մաքս. հզ.	նոմ. հզ.	աշխ. ժամ	տարող.
50 Հց	3.0 կվտ	2.5 կվտ	7.1 ժ	13 լ
60 Հց	3.5 կվտ	3.0 կվտ	6.1 ժ	

Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի հատուկ դասընթացների բաժին

Սեմինար իրավաբանների համար

USAID կազմակերպության կողմից ֆինանսավորվող ծրագրի շրջանակներում Հայաստանի ամերիկյան համալսարանում իրավաբանների համար կազմակերպվելու է քաղաքացիական իրավունքի խնդիրների վերաբերյալ սեմինար: Այդ սեմինարի ընթացքում կքննարկվեն՝

– ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի նախագիծը, հարկային, բանկային եւ մաքսային ոլորտի օրենսդրությունը

– սնանկության, գրավի, անշարժ գույքի իրավական կարգավորման խնդիրները

– մասնավոր իրավաբանական ֆիրմայի ստեղծման եւ գործունեության հետ կապված հարցերը եւ մի շարք այլ պրոբլեմներ

■ Սեմինարի ժամանակ ելույթ կունենան ԱՄՆ-ից հրավիրված մասնագետներ, հայ իրավաբան գիտնականներ եւ պրակտիկ աշխատողներ

■ Սեմինարը կսկսվի հուլիսի 7-ին եւ կշարունակվի հուլիսի 8-ին, 9-ին, 14-ին, 15-ին եւ 16-ին, ժամը 13:00-19:00, Հայաստանի ամերիկյան համալսարանի (ՀԱՀ) փոքր դահլիճում

■ Սեմինարը կընթանա անգլերեն եւ հայերեն համաժամանակյա թարգմանությամբ

■ Մուտքն ազատ է

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել 27-16-58

«ՍՓՅՈՒՌ» ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ - ԱՆՎՃԱՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ԳՈՐԾՈՂ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋԱՐԿԻ ԵՎ ՊԱՀԱՆՋԱՐԿԻ ՄԱՍԻՆ ՀԵՌԱԽՈՍՈՎ: 589167, 581351:

«Պարբերական» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 612. Տպաքանակը՝ 3000. Ստորագրված է տպագրության՝ 3. 07. 1997. Գինը՝ 100 դրամ